

700

พ 975 ส

5.3

สภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะในหลักสูตรสาขาทัศนศิลป์
แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

ไพฑูรย์ จันทรหอม

13 ส.ค. 2537.

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา

เมษายน 2536

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

187623

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาอนุมัติเรียบร้อยแล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(ผศ.ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.สุนันท์ ผลโกสม)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(ผศ.ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.สุนันท์ ผลโกสม)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รศ.ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ ๑๐ เดือน เมษายนพ.ศ. ๒๕๓๖

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความเมตตาอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มะลิจักร เอื้ออานันท์ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.สุรินทร์ ศลโกสุม กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ กรรมการ
ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำให้ความรู้ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนแก้ไขสำนวน
ภาษาเพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินัย
โสเมศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัจฉรา วรรณสถิตย์ และอาจารย์โกศล พินกุล ที่ช่วยพิจารณา
คุณภาพของแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณ อาจารย์ผู้สอนวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ
ในภาควิชาคหกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ สวนดุสิต และแผนกผ้า และเครื่องแต่งกาย สถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตโชติเวช และวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ

ขอขอบคุณ อาจารย์เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย และอาจารย์ปิยะชาติ สิทธิวิสุทธิ ทำให้
ความช่วยเหลือ เสนอแนะเป็นกำลังใจ มาโดยตลอด

คุณค่าของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่
และคุณครู อาจารย์ ผู้ซึ่งได้วางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตลอดมา

ไพฑูรย์ จันทร์หอม

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
	คานิยามศัพท์เฉพาะ	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	8
	เอกสารเกี่ยวกับความรู้ด้านหลักการศิลปะที่มีความสำคัญ และจำเป็นของงาน	
	ด้านศิลปะและงานคหกรรมศาสตร์ด้านผ้าและเครื่องแต่งกาย	8
	ส่วนประกอบทางด้านการเห็น	8
	หลักการด้านศิลปะ	16
	เอกสารหลักสูตรสาขาคหกรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย สถาบัน	
	เทคโนโลยี ราชมนคล	25
	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย	29
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ	32
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	39
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41

บทที่	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	42
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล	45
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	65
สรุปผลการวิจัย	65
อภิปรายผล	68
ข้อเสนอแนะ	74
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	75
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก	83
ประวัติย่อของผู้วิจัย	103

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	45
2	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	46
3	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิ	47
4	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางการเห็น ในส่วนของเส้นไปใช้ในการเรียนการสอน	48
5	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางการเห็น ในส่วนของรูปร่างรูปทรงไปใช้ในการเรียนการสอน	50
6	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางการเห็น ในส่วนของลักษณะพื้นผิวไปใช้ในการเรียนการสอน	52
7	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบของด้านการเห็น ในส่วนของสีไปใช้ในการเรียนการสอน	54
8	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของความสมดุล ไปใช้ในการเรียนการสอน	56
9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของจังหวะไปใช้ ในการเรียนการสอน	58
10	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของขนาดสัดส่วน ไปใช้ในการเรียนการสอน	59
11	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของจุดเด่นหรือ การเน้นไปในการเรียนการสอน ...:.....	61

12	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักศิลปะในส่วนของการตัดกัน ไปใช้ในการเรียนการสอน	62
13	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักศิลปะในส่วนของความกลมกลืน ไปใช้ในการเรียนการสอน	63

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ การที่ประชาชนได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นจะเป็นการเพิ่มค่าของทรัพยากรมนุษย์ อันจะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทั้งในส่วนตัวของบุคคล ตลอดจนการพัฒนาสังคม และประเทศชาติส่วนรวม (สมเกียรติ ขอบผล. 2533 : 30) ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ความตอนหนึ่งว่า

ความเจริญของบ้านเมืองนั้น แท้จริงเกิดจากความเจริญของบุคคลแต่ละคนประกอบกันขึ้นเพราะฉะนั้นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งหลาย ควรจะได้ถือเป็นภาระหน้าที่รับผิดชอบ ที่สำคัญที่จะต้องพยายามทำงานของตน ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ และเจริญก้าวหน้า ความเจริญ ของแต่ละคนจักได้ประกอบเกื้อกูลกันส่งให้บ้านเมืองมีความเจริญมั่นคงขึ้นด้วย (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2530 : บทนำ)

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเป็นสถาบันอุดมศึกษาสายอาชีพ มีฐานะเป็นกรมในกระทรวงศึกษาธิการ สถาปนาเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518 เดิมชื่อวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานชื่อใหม่เมื่อ 15 กันยายน 2531(ราชกิจจานุเบกษา. 2532 : เล่ม 106 ตอนที่ 132) สถาบันฯ แห่งนี้กำเนิดขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของบรรดานักศึกษาที่เรียกร้องให้รัฐจัดตั้งมหาวิทยาลัยทางด้านอาชีวศึกษาขึ้น เพื่อจะได้มีโอกาสศึกษาต่อจนถึงขั้นปริญญา การกิจของสถาบันแห่งนี้มีเช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป ได้แก่ การสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (ธรรณู ฤทธิมณี. 2533 : 4) พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2518 มาตรา 5 ระบุไว้ว่า ให้สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตครูอาชีวศึกษา

ระดับปริญญาตรี ให้การศึกษาทางด้านวิชาชีพทั้งระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญาตรี ทำการวิจัยส่งเสริมการศึกษาทางด้านวิชาชีพและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม นอกจากนี้ ได้กำหนดให้สถาบันฯ เป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นกรมในกระทรวงศึกษาธิการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2518 : เล่ม 92 ตอนที่ 48) จุดเน้นซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นก็คือ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมุ่งเน้นการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ทั้งระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญาที่มีความรู้ในทางทฤษฎีและความสามารถในการปฏิบัติ (ธรรมนุญ ฤทธิมณี, 2533 : 5) ซึ่งสาขาวิชาชีพเหล่านั้น ได้แก่ วิศวกรรม-ศาสตร์ ข่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม บริหารธุรกิจ คหกรรมศาสตร์ ศิลปกรรม นาฏศิลป์ และดุริยางค์ศิลป์ สำหรับหลักสูตรสาขาคหกรรมศาสตร์นั้น เปิดทำการเรียนการสอนในวิทยาเขต 6 แห่ง คือ วิทยาเขตพระนครศรีไต้ วิทยาเขตไท่ติเวซ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขตเทคนิคตาก และวิทยาเขตเทคนิคภาคไต้ (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา, 2518 : 6)

การศึกษาเรื่องคหกรรมศาสตร์นี้เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2502 พระยาอนุมาณราชธน เป็นผู้ให้ไว้ใน การสัมมนา คหกรรมศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 1 แต่เดิมมักเข้าใจกันว่า การบ้าน การเรือนนั้นจำกัดว่าเป็นเรื่องของลูกผู้หญิงเท่านั้น ได้แก่ การหุงต้ม การตัดเย็บเสื้อผ้า การฝีมือ การประดิษฐ์ เป็นต้น ไม่ต้องถึงกับเป็นศาสตร์ที่ต้องเรียน มารดาสอนลูกสาวทอดกัณเภา ก็เพียงพอ ค้นฉบับก็มีอยู่แต่ในรั้วในวัง หรือบ้านผู้ดี ใครอยากไ้ลูกสาวได้เรียนรู้ศิลปะของงานบ้าน ก็นำไปฝากให้ท่านสอน เมื่อเปิดโอกาสให้ผู้หญิงทั้งหลายได้เรียนในโรงเรียน จึงเรียกกันว่า การช่างสตรี ซึ่งมาจากคำฝรั่งว่า Home Economics (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2513 : 39 - 40) ส่วนคำไทยนั้น "คห" แปลว่า บ้าน "กรรม" แปลว่า การกระทำ "ศาสตร์" แปลว่า วิชาความรู้ เมื่อนำ 3 พยางค์นี้มารวมกันแล้ว คหกรรมศาสตร์จึงหมายถึง วิชาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจกรรมในบ้านเรือนแต่คหกรรมศาสตร์ในความหมายที่กำหนดหลังจาก พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา คือ วิชาที่มีศิลปะ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นวิชาที่เกี่ยวกับการครองคน ครองคน และครองสมบัติ วิชาคหกรรม-ศาสตร์เพ่งเล็งการสนองความต้องการ ทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และเศรษฐกิจ เพื่อให้

แต่ละคนได้พัฒนาให้เต็มความสามารถที่มีอยู่ในตนได้อย่างสมบูรณ์ (พิศมัย บริบูรณ์สุข.

2529 : 7) โดยหลักสูตรก่อนนี้ ถือว่า วิชาศิลปะก็คือ งานช่างฝีมือรวมเป็นหนึ่งเดียว

โดยเป็นวิชาที่มุ่งอบรมสั่งสอนให้มีสุขภาพอนามัยดี ให้มีรสนิยมในศิลปะ หรือ เพื่อประโยชน์แห่งสุขภาพทางจิต ให้มีฝีมือในการประดิษฐ์ตกแต่งในงานประเภทหัตถศิลป์ หรือการงานใน

ครัวเรือน (วิรุฒ ตั้งเจริญ. 2532 : 110 - 111) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายว่าศิลปะ หมายถึง ฝีมือ การช่าง การแสดงออกให้ปรากฏขึ้น

ไฉ่ฉางมน่าพิงชม และเกิดอารมณ์สะเทือนใจ (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 27) ความจริงแล้ว

เกือบทุกสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์เป็นศิลปะ บ้านเมืองเรา เครื่องตกแต่งบ้าน การตกแต่งสวน

ตลอดจนเครื่องแต่งกาย ก็ล้วนเป็นผลอันได้มาจากศิลปะทั้งสิ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2515 : 2)

การศึกษาในด้านเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องแต่งกายนั้น แสงนาง คีประชา

(ม.ป.ป. : 66) ได้กล่าวไว้ว่า การแต่งกายให้งามก็ต้องอาศัยศิลปะ และความรู้ลึกที่เรียกว่า

"สุนทรีย์" มาเป็นเครื่องช่วยร่วมกันกับการพิจารณาโครงสร้าง สัดส่วน และบุคลิกภาพของตน

เป็นจุดสำคัญ โดยเรื่ององค์ประกอบศิลป์ เป็นรากฐานอันดับแรกที่จะต้องทำความเข้าใจและนำหลักการ

มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาสร้างสรรค์งานให้เกิดความสัมพันธ์ และกลมกลืนกัน (อัจฉราพร

ไสละสุต. 2524 : 5) ซึ่งมีหลักที่จะต้องยึดถือก็คือ การเน้นสี และการออกแบบ (เสาวลักษณ์

ยุติศรี. ม.ป.ป. : บทนำ) ปัจจุบันนั้นศิลปะและเทคนิคการตกแต่งผ้าได้พัฒนาก้าวหน้ามากจน

กระทั่งเป็นลำดับขั้นตอนสำคัญที่สุดที่จะขาดเสียมิได้ (อัจฉราพร ไสละสุต. 2522 : 315)

จริงอยู่ที่ว่าคนในแต่ละสังคมย่อมมีความรู้สึกเกี่ยวกับความสวยงามแตกต่างกันไปตามกฎ

ข้อบังคับขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้น ๆ การออกแบบในสังคมนั้น ๆ จึงต้องคำนึงถึง

ความจริงข้อนี้เป็นหลัก และนำมาใช้ผสมผสานกับความรู้ทางด้านศิลปะทั่วไปโดยนำมาดัดแปลงให้

เข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบข้างให้เหมาะสม (อัจฉรา วรรณสถิตย์. 2527 : คำนำ) ตลอดจนเป็น

การเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมให้กว้างขวางและก้าวหน้าในธุรกิจการงานของตนสืบไปด้วย

(เพ็ญจิตร มนูญพร. ม.ป.ป. : 4)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความรู้ด้านศิลปะมีความสำคัญต่องาน

ด้านสหกรรมศาสตร์เป็นอย่างมาก โดยที่วิชาทั้งคหกรรมศึกษาในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ได้ใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะเป็นความรู้พื้นฐานในการสอนตลอดมา ซึ่งทางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลได้พยายามหาแนวทางการศึกษาพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ ด้วยการจัดให้มีโครงการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอนขึ้นในปี 2528 (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา. 2528 : คำชี้แจง) จากนั้นระหว่างวันที่ 8 - 12 พฤษภาคม 2532 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลได้จัดสัมมนาเพื่อพัฒนาหลักสูตรสาขาเกษตรศาสตร์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงขึ้นอีก เพื่อร่วมกันพิจารณาจัดทำแผนการศึกษาให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าของประเทศ (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2532 : 63) โดยที่ความรู้ด้านศิลปะส่วนใหญ่ยังคงใช้หลักการเดิมอยู่ กล่าวคือ ไม่เป็นการพัฒนาให้ก้าวหน้า สอดคล้องและเอื้อประโยชน์เท่าที่ควรต่อวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะเป็นพื้นฐานของการสอนจำนวนหลายวิชาในหลักสูตรสาขาเกษตรศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของสถาบันและเป็นผู้สอนวิชาความรู้เกี่ยวกับศิลปะโดยตรง เห็นควรว่าจะได้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับความรู้ด้านหลักการศิลปะ ว่าเนื้อหาสาระของศิลปะประเภทใดที่มีความเหมาะสมสอดคล้องต่อความจำเป็น กับวิชาชีพเหล่านั้นในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายมากที่สุด อันจะเป็นวิธีการนำไปสู่แนวปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเกษตรศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประกอบกับวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ที่มุ่งเน้นทางด้านการศึกษาและงานวิจัยด้วย ทำให้การศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้เป็นผลดีต่อผู้สอนและหน่วยงานในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะในการเรียนรู้และปฏิบัติงานกับวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้อง หลักสูตรสาขาเกษตรศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ

2. เพื่อศึกษาความต้องการความรู้ด้านหลักการศิลปะที่ควรปรับปรุง หรือเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรสาขาทัศนศิลป์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเนื้อหาความรู้ด้านหลักการศิลปะกับวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับหลักสูตรสาขาทัศนศิลป์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกายให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการเรียนการสอนยิ่งขึ้น

2. เพื่อให้ผู้บริหารให้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาด้านหลักสูตรและสื่อการสอน ในวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับความรู้ด้านหลักการศิลปะให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ หลักสูตรสาขาทัศนศิลป์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะวิทยาเขตที่เปิดสอนหลักสูตร เช่นเดียวกัน ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตโชติเวช และวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ

1. กลุ่มประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาจากกลุ่มหมายรายวิชาที่ใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะเป็นพื้นฐานในการสอนทั้งหมด 3 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาเขตพระนครใต้ 10 คน วิทยาเขตโชติเวช 10 คน และวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ ในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาที่สัมพันธ์ และเกี่ยวข้อง กับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะในการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียน การสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพการใช้ หมายถึง การนำวิชาความรู้ด้านหลักการศิลปะที่เป็นทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติมาใช้สอนเป็นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดประโยชน์และความงามต่อวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้อง ในหลักสูตรสาขาคหกรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ

ความรู้ด้านหลักการศิลปะ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบทางการเห็น (Visual Elements) ได้แก่ เส้น (Line) สี (Color) รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form) ลักษณะพื้นผิว (Texture) และหลักการศิลปะ (Principles of Art) ได้แก่ ความสมดุล (Balance) จังหวะ (Rhythm) ขนาดและสัดส่วน (Size and Proportion) จุดเด่นหรือการเน้น (Dominance or Emphasis) การตัดกัน (Contrast) และความกลมกลืน (Harmony)

หลักสูตรสาขาคหกรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย หมายถึง หลักสูตรของ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ ที่เปิดสอนด้านวิชาชีพเกี่ยวกับงานบ้าน การเรือนเป็นสำคัญ ซึ่งแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายเป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชาชีพด้านนี้ มี 3 วิทยาเขต ในกรุงเทพมหานครที่ใช้หลักสูตรรายวิชาเดียวกัน ได้แก่ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตโชติเวช และวิทยาเขตเทคโนโลยีกรุงเทพ

วิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้อง หมายถึง ลักษณะรายวิชาที่เปิดสอนอยู่ในหลักสูตรสาขา คหกรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งต้องอาศัยความรู้ด้านหลักการของศิลปะ เป็นพื้นฐานความรู้ประกอบ การเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางด้านวิชาชีพที่เกี่ยวกับความงามเป็นสำคัญ

อาจารย์ผู้สอนวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ หมายถึง บุคคลผู้มีวุฒิการศึกษาด้านศิลปะโดยตรงหรือวุฒิการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งมีหน้าที่ให้ความรู้จากการสอน วิชาต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย โดยจุดมุ่งหมายรายวิชานั้น บ่งบอกถึง ความรู้และความสำคัญของศิลปะที่ต้องใช้เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

1. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ด้านหลักการศิลปะที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่องานด้านศิลปะ และงานศิลปกรรมศาสตร์ด้านผ้าและเครื่องแต่งกาย
2. เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรสาขาศิลปกรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารเกี่ยวกับความรู้ด้านหลักการศิลปะที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่องานด้านศิลปะ และงานศิลปกรรมศาสตร์ด้านผ้าและเครื่องแต่งกาย

ศิลปะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมนุษย์เป็นอย่างมากยิ่งในการเรียนรู้และการกระทำที่ต้องการเห็นแจ้ง (Intuition) ความชำนาญหรือฝีมือ นอกเหนือไปจากเหตุผลหรือกฎเกณฑ์ทั่วไป เช่น ศิลปะการครองเรือน ศิลปะการแต่งกาย เป็นต้น (ชลลศ นิ่มเสมอ. 2531 : 2) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีความเข้าใจถึงพื้นฐานของหลักการด้านศิลปะแล้วสามารถนำไปใช้ได้หลายวิชา เช่น การออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบลายผ้า และการออกแบบสิ่งทอ ฯลฯ (พาศนา คัมพลักษณ์. 2522 : บทนำ) หากกล่าวเฉพาะถึงเรื่องการแต่งกายที่ถนัด พินทิพย์ ขิณบุรณัฐ (2527 : 19) มีความเห็นว่าจำเป็นต้องอาศัยหลักการด้านศิลปะเข้ามาช่วย เพื่อให้เกิดความงดงามเหมาะสมแก่ผู้สวมใส่ ซึ่งจะช่วยเสริมแต่งส่วนที่งามอยู่แล้วให้งดงามและเด่นยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถปกปิดหรือกลบเกลื่อนส่วนบกพร่องของร่างกายได้อีกด้วยเช่นเดียวกับ ประหยัด สายวิเชียร (2530 : 31) ที่ได้รวมไปถึงการออกแบบตัดเย็บ การใช้สี และการใช้เส้น ดังนั้นวิชาผ้าและเครื่องแต่งกายกับศิลปะจึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยต้องอาศัยส่วนประกอบ และหลักการที่สำคัญของศิลปะดังต่อไปนี้

ส่วนประกอบทางการเห็น (Visual Elements) หมายถึง ส่วนย่อยแต่ละส่วนที่ผสมผสานกลมกลืนกันเป็นส่วนรวม เกิดเป็นรูปทรงใหม่มองเห็น (อารี สุทธิพันธุ์. 2519 : 25)

ซึ่งในทางศิลปะการออกแบบนั้นมีส่วนย่อยประกอบกันอยู่หลายประการ ดังที่นักการศึกษาทางด้านศิลปะหลายท่าน เช่น หวน พิณพันธ์ (2520 : 85 - 86) วินัย ไสมดี (2522 : 24) ทานอง จันทิมา (2525 : 2) ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2525 : 61) ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 34) วิรุฒ ตั้งเจริญ (2526 : 19) วิรัตน์ พิษณุไพบูลย์ (2528 : 26) นิยม บุญมี (2530 : 42) และพีระพงษ์ กุลพิศาล (2531 : 53) ได้แสดงความคิดเห็นใกล้เคียงกันว่ารูปทรงต่าง ๆ ที่มองเห็นนั้น ประกอบด้วยส่วนประกอบที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ๆ ได้แก่ เส้น (Line) รูปร่าง และรูปทรง (Shape and Form) ขนาดหรือน้ำหนัก (Size) ทิศทาง ตำแหน่ง แรง (Direction, Position, Forces) ลักษณะผิว (Texture) ช่องไฟ (Space) และสี (Color) สำหรับ เฟลด์แมน (Feldman, 1967 : 223) นั้น ได้กล่าวถึงส่วนประกอบทางการเห็นประกอบด้วย เส้น (Line) รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form) แสงและเงา (Light and Dark) และสี (Color)

ส่วนในด้านคหกรรมศาสตร์เกี่ยวกับผ้าและเครื่องแต่งกายได้มีนักการศึกษาหลายท่าน เช่น สุภาพ จัตราภรณ์ (2526 : 29) ประดิษฐ์ ชวบเจริญ และคนอื่น ๆ (2528 : 288) อัจฉรา วรรณสถิตย์ (2527 : 50 : 55) ประหยัด สายวิเชียร (2530 : 31) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527 : 24 - 37) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของศิลปะที่ใช้เป็นพื้นฐานของความรู้ในงานผ้าและเครื่องแต่งกายที่สำคัญ ๆ 4 อย่าง ด้วยกัน คือ เส้น (Line) รูปร่าง และรูปทรง (Shape and Form) สี (Color) และลักษณะผิวสัมผัส (Texture)

ในที่นี้จะกล่าวถึงส่วนประกอบของศิลปะที่มีความสำคัญตรงกับความจำเป็นของงานด้านผ้าและเครื่องแต่งกายตามทัศนะของนักการศึกษาทางด้านศิลปะ และนักการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ ดังนี้คือ

เส้น (Line) ไม่ว่าเราจะทำงานศิลปะประเภทใดก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุดก่อนจะก้าวไปสู่เรื่องอื่น ๆ ก็คือ เส้น ทรวดทรงต่าง ๆ ของงานศิลปะจะดูสวยงามหรือผิดส่วนขึ้นอยู่กับเส้นกรอบนอก (Out Line) หรือ ขอบเขตแห่งระวางเนื้อที่นั่นเอง (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527 : 419) ในการออกแบบมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถเป็นสื่อแสดงรูปทรง เรื่องราว และความรู้สึกต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ ยิ่งกว่านั้นยังสามารถแก้ไขส่วนบกพร่องต่าง ๆ ของรูป

ทรงให้กลมกลืนได้ (สังเขต นาโคไพจิตร. 2530 : 62) นอกจากนั้นยังให้ความรู้สึกในแง่จิตวิทยาการรับรู้ได้หลายลักษณะ เช่น เส้นตั้ง หรือเส้นตั้ง ให้ความรู้สึก หรือมีความหมายในแง่ของความมั่นคง ความปลอดภัย ความสงบนิ่ง ความยิ่งใหญ่ ความมีศักดิ์ศรี ความสมบูรณ์ เส้นนอนหรือเส้นในแนวระนาบให้ความรู้สึกมั่นคงในการรองรับ ช่วยเหลือ ความต่อเนื่อง ความปลอดภัย เส้นเฉียงให้ความรู้สึกขัดแย้ง แปลกใหม่ เคลื่อนไหว ไม่มั่นคง เอนเอียง ไม่เป็นกลาง เส้นโค้งให้ความรู้สึกอ่อนหวาน อ่อนนุ่ม นุ่มนวล หรือไม่ก็ตรงมีเส้นที่เหลี่ยม เส้นซิกแซกอิสระ ให้ความรู้สึกยุ่งเหยิง สับสนวุ่นวาย ขับซ้อนมีปัญหา (คำเนิน ยอดมิ่ง. 2527 : 29) และเส้นยังระบุถึงการกระทำ (Action) เพราะต้องกระทำจึงเกิดเส้นความหมายทั่วไป หมายถึง ทิศทาง การเริ่มของปรากฏการณ์ การเคลื่อนไหว พลัง และเป็นสัญลักษณ์ เช่น ตัวอักษร ดังนั้นจึงมีเส้นที่ "ถูก", "ผิด" (Feldman. 1967 : 226)

ในงานด้านผ้าและเครื่องแต่งกายนั้น การเลือกใช้เส้นบนตัวเสื้ออย่างมีประสิทธิภาพย่อมสามารถลงตาได้ ทำให้ดูสูงขึ้น หรือเตี้ยลง อ้วนหรือผอม เหวเล็กหรือเหวใหญ่ ไหล่กว้าง หรือไหล่แคบ สะโพกขยายหรือแคบลงได้ นอกจากนั้นยังสามารถทำหน้าที่เน้นสีของเสื้อผ้าตลอดจนความเข้มของตำแหน่งที่ตั้งของเส้นเหล่านั้นตามต้องการให้สะดุดตาหรือไม่ให้สะดุดตาได้อีกเช่นกัน (อัจฉรา วรรณสถิตย์. 2527 : 50) ในด้านความรู้สึกของอารมณ์ข้อนี้ใช้ได้ประโยชน์แก่การออกแบบเสื้อสำหรับโอกาสต่าง ๆ กัน เส้นตรงแข็งบอกถึงความทะมัดทะแมง เหมาะกับแบบเสื้อ ความเป็นงานเป็นการ เส้นโค้งสลายพองฟูดูรุ่มรวยมีความเคลื่อนไหว ใช้ออกแบบเสื้อประเภทออกงานสนุกรื่นเริงรับกันดี (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 32) และเส้นกรอบนอก (Silhouette) ยังมีอิทธิพลแก่รูปร่างผู้สวมเสื้อยิ่งกว่าเส้นที่เป็นส่วนปลีกย่อยในตัวเสื้อทั้งหมด (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 25)

รูปร่าง และรูปทรง (Shape and Form) หากไม่พิจารณาถึงลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นจริงแล้ว เราอาจมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปร่างและรูปทรงว่าเป็นสิ่ง ๆ เดียวกัน และมีความหมายเหมือนกัน คำความจริงแล้วรูปร่าง และรูปทรงมีความแตกต่างกัน เป็นคนละส่วนกัน แต่ทั้งสองมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก (คำเนิน ยอดมิ่ง. 2527 : 30) รูปร่างโดยทั่วไปแล้วมีความเข้าใจร่วมกันว่ามีลักษณะ 2 มิติ คือ มีความกว้างความยาว ส่วนรูปทรง

นี้มีลักษณะเป็น 3 มิติ คือ ความกว้าง ความยาว และความหนาหรือความลึก และเมื่อรูปร่างหรือรูปทรงประกอบกันแล้ว เรียกว่ารูปแบบ (อาร์ สุธิพัทธ์. 2519 : 27) ในส่วนของ การออกแบบนั้น สังเกต นาคไพจิตร (2530 : 65) ได้กล่าวว่า ผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึง แรงยึดหยุ่นและแรงเชื่อมแน่นผสมผสานกันให้ความรู้สึกสมดุล ก่อให้เกิดเป็นรูปแบบ และรูปแบบ เหล่านี้อาจเกิดจากจุดหรือการผสานของเส้น และประกอบกันของรูปร่าง ซึ่ง วินัย โสมศรี (2527 : 71) ได้แบ่งประเภทของรูปร่าง และรูปทรง ดังนี้คือ รูปร่าง และรูปทรงแบบ เรขาคณิต รูปร่างและรูปทรงแบบอิสระ และรูปร่างและรูปทรงแบบธรรมชาติ โดยเน้นที่การสร้าง ความกลมกลืนและความเป็นหน่วยเดียวกัน โดยไม่พยายามใช้รูปทรงต่างกลุ่มหรือต่างประเภทกัน มากนัก เพราะจะทำให้รูปร่างและรูปทรงในแบบนั้นไม่เข้ากัน การขัดแย้งของรูปร่างหรือรูปทรง ควรมีบ้าง แต่ไม่ควรเน้นจนทำลายความกลมกลืนของส่วนรวมที่จะช่วยให้การมองเห็นเกิดความ น่าดู

ในส่วนของการทำงานด้านผ้าและเครื่องแต่งกายนั้น รูปร่างก็คือ เส้นกรอบนอกหรือ Form ของเสื้อผ้านั่นเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์สอดคล้องซึ่งกันและกัน มีเพียง 3 แบบเท่านั้น และทั้ง 3 แบบนี้ นำมาใช้ซ้ำ ๆ กัน เรื่อยมาโดยมีการดัดแปลงไปบ้างเล็กน้อย คือ ทรงตรง (Tubular) ทรงทางกระบอก ซึ่งเน้นความพองฟูที่ส่วนหลังของกระโปรง (Bustle) และ ทรงกระดิ่ง (Bouffant) (อัจฉรา วรรณสถิตย์. 2527 : 53) โดยที่นักออกแบบเสื้อมีหน้าที่ ใช้ผ้าให้เหมาะแก่แบบ ซึ่งในแต่ละแบบนั้นจะต้องคำนึงถึงรูปร่าง ลวดลายของผ้าในการให้สื่อ ความหมายที่แตกต่างกัน เช่น รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสจะมีลักษณะสมบูรณ์แบบ มีความมั่นคง ความสงบ ความสมดุลย์เป็นของตัวเอง และมีลักษณะจำเพาะ ในทำนองเดียวกันวงกลมรูปไข่ รูปสี่เหลี่ยม ผืนผ้าก็จะให้ความรู้สึกไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับการจัดรูปแบบเชิงซ้อนที่ผู้ออกแบบต้องการ สร้างอารมณ์ต่าง ๆ (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 38)

ลักษณะพื้นผิว (Texture) ในทางศิลปะนั้นพื้นผิวให้ความหมายกว้างและลึกซึ้ง เมื่อ พื้นผิวเกี่ยวกับการรับรู้ของมนุษย์ เพราะพื้นผิวเปรียบเสมือนตัวแทน มวลปริมาตรที่สร้างให้ ผู้รับสารเกิดความรู้สึกและจินตนาการที่กว้างไกล (ดาเนิน ยอดมิ่ง. 2527 : 32) ลักษณะ พื้นผิวเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผลงานดูแล้วตื่นตาและน่าสนใจ สามารถใช้เป็นสื่อในการแสดงออก ถึงอารมณ์และความรู้สึกได้เป็นอย่างดี (พีระพงษ์ กุลพิศาล. 2531 : 60) ลักษณะผิวที่

แตกต่างกันจะให้ความรู้สึกสัมผัสที่ต่างกัน ตามปกติลักษณะผิวหยาบขรุขระให้ความรู้สึกเป็นด้านแข็งร่าเริงเบิกบาน มันคงแข็งแรง แต่ลักษณะผิวที่ราบเรียบให้ความรู้สึกที่อ่อน สงบ นุ่มนวล เป็นต้น (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 41) ปัจจุบันลักษณะผิวของวัตถุเข้ามามีบทบาทในการออกแบบ หรือสร้างสรรค์งานด้านศิลปะหรือสื่อโฆษณามากขึ้น เพราะช่วยให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น สะดุดตาไม่จืดชืด บางครั้งผลงานที่ลักษณะผิวแตกต่างกันในงานชิ้นเดียวกัน เป็นการช่วยลดความแข็งในรูปแบบเก่า ๆ และเพิ่มความเก๋ได้อย่างเหมาะสม (แสงนาง คีประชา. ม.ป.ป. : 13)

ในงานผ้าลักษณะพื้นผิวเป็นได้ทั้งขรุขระ หรือเรียบเกลี้ยงมัน หรือด้าน นุ่มหรือกระด้าง หยาบหรือละเอียด และสามารถบอกให้ทราบถึงโอกาสที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสม (อัจฉรา วรรณสถิตย์. 2527 : 54) ซึ่งนักออกแบบเสื้อผ้าหน้าที่ใช้ผ้าให้เหมาะสมแก่แบบ และผู้สวมใส่ เสื้อผ้าหน้าที่รู้จักตัวเอง ว่าควรเลือกใช้ผ้าอะไร ในด้านที่เกี่ยวกับรูปร่างคนนั้น ผ้าที่เป็นกลาง ๆ เหมาะแก่คนทั่วไป ผ้าหนาทำให้รูปร่างคนดูทื่อทะทึง ผ้าบางใสเห็นรูปร่างจริงถนัด สำหรับคนผอมยังพอจัดการให้คลายความบางใสด้วยการใช้ผ้ามาก ๆ จึงรัดพวงได้ ซึ่งคนอ้วนไม่ควรใช้ผ้านิดนี้ และผ้าที่มีความมันสะท้อนแสง เพราะจะเป็นการเพิ่มขนาดให้ใหญ่ขึ้น ผ้านิดถักกันติงจะหนักก็แบบเนื้อเห็นรูปทรงถนัด ผู้ที่ไม่สนใจอวดรูปร่างไม่ควรใช้ และเมื่อใช้ผ้าจะนึกถึงแต่ผิวสัมผัสหรือเนื้อผ้าอย่างเดียวไม่ได้ เพราะผ้าย่อมมีสีและลวดลายอยู่ด้วย (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 38 - 39)

สี (Color) จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในงานศิลปะที่ได้ความสดชื่น มีชีวิตชีวา ตื่นเต้น แต่ทั้งนี้ต้องรู้จักใช้สีให้เหมาะสมด้วยเพราะสีมีอิทธิพลเหนือจิตใจ และให้อารมณ์ได้เป็นอย่างดี (เกษร อิตะจารี. ม.ป.ป. : 142) ความรู้สึกที่เกิดจากตาที่ได้สัมผัสวัตถุในการสร้างงานศิลปะนั้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังที่ พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531 : 56 - 58) ได้เขียนไว้ดังนี้คือ

1. ทฤษฎีสี ในปัจจุบันมีอยู่ 4 ทฤษฎี คือ

1.1 ทฤษฎีของนักเคมี และช่างเขียน มีแม่สีอยู่ 3 สี คือ น้ำเงิน เหลือง และ แดง หากผสมกันทำให้เกิดเป็นแม่สีขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ตามลำดับ และเมื่อผสมกันทั้งหมดจะเกิดเป็นสีเทาเหมาะแก่การสร้างงานทัศนศิลป์

1.2 ทฤษฎีของนักจิตวิทยา มีแม่สีอยู่ 4 สี คือ เหลือง แดง น้ำเงิน และเขียว ถือว่ามีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์มาก การออกแบบตกแต่งต่าง ๆ ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีนี้

1.3 ทฤษฎีของนักฟิสิกส์ ศึกษาถึงคุณสมบัติของสีในความเข้มของแสง โดยแบ่งค้นคว้าทดลองเรื่องของแสง สีต่าง ๆ ซึ่งมีประโยชน์มากต่อการจัดฉากเวที งานโฆษณา ตู้โชว์ ภาพถ่าย หรืองานอื่น ๆ ที่ต้องมีแสงเป็นส่วนประกอบ

1.4 ทฤษฎีของศิลปิน มีเป้าหมายเพื่อแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก ตลอดจนเพื่อศึกษาทดลองถึงวิธีการผสมสี มีอยู่ด้วยกัน 6 สี คือ ม่วง น้ำเงิน เขียว เหลือง ส้ม แดง อิทธิพลของการใช้ทฤษฎีนี้มีผลต่อการใช้สีในการทำงานศิลปะเป็นอย่างมาก

2. การใช้สี มีจุดประสงค์ในการจัดโครงสร้าง 3 ประการ คือ เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับความตื้นลึก ใกล้ ไกล หรือมิติต่าง ๆ เพื่อสร้างความสนใจและชักจูงใจ เพื่อการแสดงออกของอารมณ์และความรู้สึกตลอดจนความคิด

การจัดโครงสร้าง (Colours Arrangement) เป็นคุณสมบัติทางกายภาพของสี ทั้ง 12 สี ในวงสีมีคุณสมบัติอยู่ 3 อย่างคือ

1. ความเป็นสีแท้ (Hue) ประกอบด้วย

สีขั้นที่ 1 (Primary Colors) หรือ แม่สีเหลือง แดง น้ำเงิน

สีขั้นที่ 2 (Secondary Colors) มีสีส้ม เขียว ม่วง

สีขั้นที่ 3 (Intermediate Colours) สีส้ม ส้มเหลือง แดง

เขียวน้ำเงิน ม่วงแดง ม่วงน้ำเงิน

2. มีน้ำหนักอ่อนแก่ (Value) ตามน้ำหนักปกติของทุกสี เปลี่ยนแปลงโดยผสมสี ขาว เทา ดำ และสีตรงข้าม

3. มีความเข้มเฉพาะตัว (Intensity) สามารถลดความเข้มได้
3 วิธีคือ

3.1 ผสมขาว เรียกว่า สีจาง (Tint)

3.2 ผสมเทา เรียกว่า สีกลาง (Neutral)

3.3 ผสมดำ เรียกว่า สีคล้ำ (Shade)

2.1 ใช้สีตามวรรณะ (Tone)

2.1.1 สีวรรณะร้อน (Warm Tone) มี 7 สี คือ เหลือง ส้มเหลือง ส้ม ส้มแดง แดง ม่วงแดง และม่วง ซึ่งให้ความรู้สึกตื่นตา ร้อนแรง จู๊ดจ๊าด ไม่อยู่นิ่ง ฯลฯ

2.1.2 สีวรรณะเย็น (Cool Tone) มี 7 สี คือ เหลือง เขียวเหลือง เขียว เขียวน้ำเงิน น้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน ม่วง ซึ่งให้ความรู้สึกร่มรื่น ชุ่มชื้นสบายตา สงบเฉื่อยชา ฯลฯ

2.2 ใช้สีคล้าย ๆ กัน (Analogous Colors) มีความหมายอยู่ 3 อย่าง คือ

2.2.1 เป็นสีคู่ผสม กลุ่มหนึ่งมี 3 สี ทั้งหมดมี 3 ชุด คือ น้ำเงิน เหลือง เขียวหนึ่งชุด น้ำเงิน แดง ม่วง หนึ่งชุดและเหลือง แดง ส้ม สังเกตดูจะเห็นว่า ประกอบด้วยสี 2 สีแรกเมื่อผสมกันแล้วเกิดเป็นสีที่ 3

2.2.3 เป็นสีในตระกูลเดียวกัน (Colors Family) คือ ตระกูลแดง ตระกูลเหลือง ตระกูลน้ำเงิน

2.3 ใช้สีคู่ตรงข้าม (Complementary Color) ในวงสีมีสีตรงข้ามตัดกันอยู่ 6 คู่

2.4 ใช้สีเอกรงค์ (Monochromatic) คือการใช้สีแก่ สีใดสีหนึ่งแล้วเปลี่ยนน้ำหนักอ่อน - แก่ หรือความเข้มก่อนที่จะนำไปจัดโครงสร้าง

2.5 ใช้สภาพสี ส่วนรวม (Tonality) หมายถึง การจัดโครงสร้างโดยใช้สีหลาย ๆ สี แต่เมื่อครอบ ๆ แล้วปรากฏเป็นสภาพของสีใดสีหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงน้ำหนัก และความเข้ม

2.6 ใช้สีสามเส้า (Triad Color Interval) คือสีที่ไม่ตัดกันรุนแรงและอยู่ห่างจากกันในวงสีเป็นระยะเท่า ๆ กัน

2.7 ใช้สีแท้สีเดียวกับสีขาว เทา และดำ วิธีนี้เป็นวิธีใช้สีที่ง่ายที่สุด เพราะเป็นสีกลาง ๆ เข้ากันได้ทุกสี

3. ความรู้สึกลูกของสี (Psychology of Color) ซึ่งมีผลในทางจิตวิทยาที่มีต่อความรู้สึกของมนุษย์ที่คล้าย ๆ กัน อย่างเช่น สีเหลือง สีเหลืองสด ให้ความรู้สึกร่าเริง มีชีวิต สีส้มให้ความรู้สึกร่าเริง สนุกสนาน กระตุ้นพลัง สีแดงให้ความรู้สึกอันตราย ความกล้าหาญ และความรู้สึกเกี่ยวกับเพศ สีม่วง สีม่วงสดให้ความรู้สึกโอ้อ่า ภูมิฐาน สีม่วงคล้ำ ให้ความรู้สึกหดหู่ อ่อนเพลีย เปรี้ยว สีน้ำเงินให้ความรู้สึกสุขุม เยือกเย็น เงียบสงบ เจียมเมะ มีน้ำใจ ทนทาน สีเขียวให้ความรู้สึกสดชื่นสบายตา สีขาวให้ความรู้สึกบริสุทธิ์ ไร้เดียงสา จริงใจ สีเทาให้ความรู้สึก แก่เศร้า มีอายุ สีดำให้ความรู้สึกเกี่ยวกับความตาย เปรี้ยวสด ลึกลับ น่ากลัว และสีน้ำตาลให้ความรู้สึก ทรุคโทรม เก่าแก่ เป็นอดีต

ในการแต่งกายเป็นที่ยอมรับกันว่าสีมีอิทธิพลเหนือจิตใจ และสามารถลงตาให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ สีบางสีมองดูกว้าง สีบางสีมองดูแคบ แม้จะมีขนาดเท่ากัน เช่นสีสว่าง สีอ่อนจะแลดูกว้างและอยู่ใกล้ตัวจึงเหมาะสมสำหรับคนตัวเล็กและผอมบางเพราะจะช่วยให้แลดูตัวอ้วนขึ้น ส่วนสีเข้มจะดูว่าคับหรือแคบ และมองดูอยู่ไกลตัวออกไปจึงเหมาะสำหรับคนอ้วน ซึ่งจะทำให้ดูรูปร่างเล็กและเพียวลง (เกษร ธิตะจारी. ม.ป.ป. : 168) วิธีจัดสีในเสื้อผ้าและการแต่งกายนิยมกันอยู่ 8 วิธี (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 34 - 35) คือ

1. สีเดียว (Monochromatic) ใช้สีเดียวเติมสีขาว หรือเทา
2. สีขนานข้าง (Analogous) เลือกสีหนึ่งสีใดแล้วใช้สีใกล้เคียงขนานสองข้าง คัดให้สีหนึ่งสีใดเป็นสีระหว่างกลาง (Intermediate)
3. สีตัด (Complementary) คือ ใช้สีที่อยู่ตรงกันข้ามกันในวงล้อของสี ได้ผลขมด ในทางจิตตาค
4. สีตัดอย่างแยก Split-Complementary คือใช้สีตรงกันข้ามแล้วเพิ่มสีที่อยู่เคียงกันของสีใดสีหนึ่งเข้าไปด้วย หรือเลือกสีหนึ่งเป็นตัวตั้ง แล้วใช้สีตรงกันข้ามสองสีที่อยู่เกี่ยวกับเป็นหนึ่งต่อสอง
5. สีสามเส้า (Triad) คือ ใช้สามสีที่อยู่เป็นมุมสามเหลี่ยมของกันและกันในวงล้อของสี
6. สारพัคสี มีสีเทาหรือสีเนื้อเชื่อมโยง สีใด ๆ ก็ตามอยู่ด้วยกันได้ถ้ามีสีเทาหรือสีเนื้อเป็นผู้นำครอง คือ มีเนื้อที่กว้างใหญ่กว่าสีนอกนั้นแค่น้อย

7. สารพัดสีมีสีคำ หรือขาว เข้มโยง สีขาวสะท้อนสี และสีคำดูดซับ ทั้งสองสีจึงเป็นพื้นรองรับที่ดีของทุกสี

8. สารพัดสีใช้สีหนึ่งสีใดในนั้นเป็นตัวเชื่อมโยงเลือกสีต่างกันออกมาสามสี แล้วใช้สีหนึ่งเข้าพบกับสีที่เหลือ สีทั้งสามจึงถูกโยงเข้าด้วยกัน

นอกจากนั้น ประดิษฐ์ ฮาบเจริญ และคนอื่น ๆ (2528 : 290) ยังได้กล่าวถึงหลักการพิจารณาในการใช้สีในการแต่งกายว่า เสื้อคนละท่อน ควรใช้สีในลักษณะที่เป็นไปตามธรรมชาติ คือสีเข้มอยู่ส่วนล่างและสีอ่อนอยู่ส่วนบน คนที่มีรสนิยมในลักษณะที่ไม่ทันสมัย การใช้เสื้อผ้าสีเดียวใน 1 ชุดเท่านั้นไม่จำเป็นต้องตกแต่ง และคนผิวคล้ำ ควรใช้สีที่ไม่ใช่สีหมัก และควรใช้สีที่ไปในทางสีร้อน เช่น เหลืองเทา ส้มหม่น ช่วยให้ผิวผ่องขึ้น หรือใช้สีเย็น เช่น ฟ้ำ เขียวที่ไม่ใสมากนัก ควรหลีกเลี่ยงสีประเภทสีหลัก เช่น สีที่มีความเข้มขึ้นเต็มที่ ได้แก่ เขียว แดง ส้ม

จากทัศนะของนักการศึกษาทางด้านศิลปะ และทางด้านคหกรรมศาสตร์ข้างต้นทำให้ทราบถึงความสำคัญของส่วนประกอบของศิลปะว่ามีความจำเป็นต่องานทั้งสองด้านเป็นอย่างมาก เพราะต่างก็ใช้ส่วนประกอบต่าง ๆ เป็นพื้นฐานของความสวยงามทั้งสิ้น จะต่างก็เพียงอยู่ตรงที่ว่าในด้านศิลปะนั้นมีส่วนประกอบย่อยสลับซับซ้อนมากกว่างานผ้า และเครื่องแต่งกายซึ่งมีส่วนประกอบค่อนข้างจะแน่นอนและไม่สลับซับซ้อนเกินไปนัก

หลักการด้านศิลปะ (Principles of Art) เป็นการนำเอาส่วนประกอบของศิลปะมาจัดให้ถูกเกณฑ์ของการจัดภาพ เพื่อให้เกิดความงามยิ่งขึ้นดังที่นักการศึกษาทางด้านศิลปะได้แก่ พาสนา คัตต์ลักษณ์ (2522 : 124) อัจฉราพร ไชยะสุต (2524 : 13 - 17) ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 34) ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2526 : 61) พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531 : 63) และนิยม บุญมี (2530 : 42) ได้วางหลักเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกันหลายประการ ดังนี้คือ ความสมดุล (Balance) ความเด่น หรือจุดสนใจ (Interesting Point) ความกลมกลืน (Harmony) จังหวะ (Rhythm) สัดส่วน (Proportion) การตัดกัน (Contrast) และเอกภาพ (Unity) ส่วนทางด้านต่างประเทศ เฟลด์แมน (Feldman. 1967 : 258) มีความเห็นว่าควรประกอบด้วย หน่วย (Unity) สมดุล (Balance) จังหวะ (Rhythm) และสัดส่วน (Proportion)

ส่วนทางด้านทฤษฎีศาสตร์ที่เกี่ยวกับงานผ้าและเครื่องแต่งกายนั้นกล่าวถึงหลักศิลปะพื้นฐานมี 5 ประการ คือ สมดุล จังหวะ สัดส่วน จุดสนใจ หรือการเน้น และความกลมกลืน ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน เพราะต้องพึ่งพิงเกื้อหนุนกันอย่างใกล้ชิด แต่ถ้าจะบังคับให้เรียงอันดับก่อนหลัง สมดุลควรจะมาก่อนเพื่อน (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 41) นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาทางด้านทฤษฎีศาสตร์อีก เช่น สุภาพ จัตราภรณ์ (2526 : 30) ประดิษฐ์ สวาทเจริญ และคนอื่น ๆ (2528 : 289) อัจฉรา วรรณสถิตย์ (2527 : 56 - 63) และ พิชิตพิทย์ บริบูรณ์สุข (2527 : 19) ที่ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการศิลปะที่มีส่วนช่วยในงานผ้าและเครื่องแต่งกายเช่นเดียวกัน และจะได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักการศิลปะทั้งงานในด้านศิลปะ และงานทางด้านทฤษฎีศาสตร์ที่เกี่ยวกับผ้าและเครื่องแต่งกายที่ตรงกัน ได้แก่

สมดุล (Balance) เป็นส่วนประกอบของประสบการณ์ทางการเห็นอันสิ้นสุดท้าย ซึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกโดยตรง มีความสำคัญต่อการจัดภาพ และประสบการณ์ทางการเห็นเป็นอย่างมาก เพราะช่วยให้ดูไม่ขัดตา หรือรู้สึกไม่เหมาะสม (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 84)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 35 - 36) ได้อธิบายถึงความสมดุลในทางการออกแบบว่า หมายถึง ความสมดุลตามสภาพการมองเห็นหรือการรับรู้เกี่ยวกับน้ำหนัก แรง และความมั่นคงบนพื้นภาพ แบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. ความสมดุลที่เหมือนกัน (Symmetrical Balance) คือ การออกแบบที่กำหนดรูปทรงซ้ำๆ ให้เหมือนกัน

2. ความสมดุลที่ต่างกัน (Asymmetrical Balance) เป็นการออกแบบที่เกิดจากน้ำหนัก เกิดจากสิ่งน่าสนใจ และเกิดจากสภาพตัดกัน

ดำเนิน ยลคณิง (2527 : 62) ได้กล่าวถึง การจัดภาพตามหลักทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะที่อาศัยการมองเห็นเป็นหลักการนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักแห่งความสมดุลมาประกอบเพื่อการมองและการชื่นชมผลงานการออกแบบที่เป็นธรรมชาติ และดูสบายตาไม่เอนเอียงหรือมีน้ำหนักมากไปทางใดทางหนึ่ง

ในด้านทฤษฎีศาสตร์นั้น อัจฉรา วรรณสถิตย์ (2527 : 59) ได้เขียนไว้ว่า เสื้อผ้าจะเกิดสมดุลย์ได้ต่อเมื่อขนาดและความเข้มของเส้นบนเสื้อผ้าตลอดจนการเลือกใช้วัสดุตกแต่งที่มีความสัมพันธ์กัน ไปกันได้ มี 2 อย่างคือ

1. สมดุลปกติ (Symmetrical Balance) คือ มวลและขนาดเท่ากัน และความเข้มเท่ากัน

2. สมดุลไม่ปกติหรือสมดุลพิเศษ (Asymmetrical Balance) แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

2.1 ขนาดเท่ากัน ความเข้มไม่เท่ากัน

2.2 ขนาดไม่เท่ากัน ความเข้มต่างกัน

2.3 ขนาดไม่เท่ากัน ความเข้มไม่เท่ากัน

จังหวะ (Rhythm) เป็นการจัดวาง เส้น แสงเงา และสี ให้เกิดความประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งทำให้งานศิลปะนั้นดูมีความเหมาะสมสวยงามมีคุณค่ามากขึ้น (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 418) มีวิธีการจัดจังหวะในงานศิลปะ ดังที่ พาสนา คัตถลักษณ์ (2522 : 165 - 166) ได้กำหนดไว้ 3 วิธี คือ

1. การจัดจังหวะให้ซ้ำกัน (Repetition) คือ การจัดจังหวะโดยใช้รูปลักษณะหรือรูปร่างที่มีเส้น สี ไข่มีช่วงจังหวะที่ประสานต่อเนื่องที่เท่า ๆ กัน และซ้ำ ๆ กันจนได้ความงามพอเหมาะ

2. การจัดจังหวะก้าวหน้า (Progression) คือ การจัดจังหวะให้มีเพิ่มขึ้น เช่น เพิ่มเส้นให้มีความหนาบาง เพิ่มสีให้มีความอ่อนแก่ และเพิ่มลักษณะของขนาดรูปทรง ให้มีความต่อเนื่องกัน ทั้งนี้ เส้น สี ขนาดจะต้องสัมพันธ์กันและมีช่วงจังหวะที่คงาม

3. การจัดจังหวะต่อเนื่อง (Continuity) คือ การจัดจังหวะให้ผู้มองได้มองต่อเนื่องกันจากส่วนนี้ แล้วอยากมองไปหาส่วนนั้น

ในด้านทฤษฎีการสร้างสรรค์ ถือว่าจังหวะเกิดขึ้นได้ก็เพราะมีการกระทำซ้ำ ๆ กัน เพราะฉะนั้นบางแห่งจึงเรียกจังหวะ (Rhythm) ว่า การซ้ำ (Repetition) แบบ (Design) ทุกอย่างที่มีการซ้ำอยู่ในตัว คือ รูป และเส้นซ้ำ สีซ้ำ และผิวสัมผัสซ้ำ ซึ่งการซ้ำมิได้หมายความว่า แต่ละสิ่งนั้นจะต้องซ้ำเหมือนกันทุกประการ และวิธีที่จะทำให้เกิดจังหวะในแบบเส้นมีอยู่ด้วยกัน 5 อย่าง (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 43) คือ

1. ซ้ำอย่างเหมือน (Repetition)

2. ซ้ำอย่างแยกออกจากที่ใดที่หนึ่ง (Radiation)

3. ซ้ำอย่างลดหลั่นตามลำดับ (Gradation)

4. ซ้ำอย่างตัดกัน (Opposition)

5. ซ้ำอย่างมีเส้นแซก (Transition)

และจากทัศนะของ อัจฉรา วรรณสฤติย์ (2527 : 58) ได้อธิบายถึงจังหวะในเรื่องของการออกแบบ ที่ขึ้นอยู่กับเส้น และมวล (Mass) ทิวทัศน์ที่เป็นแกนเน้นเนื่องจากใช้เส้นและมวลดังกล่าวซ้ำ ๆ กัน เช่น แนวของพลีหรือแนวของกระดุม เป็นต้น จังหวะเหล่านี้ทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ กันไป เป็น อ่อนหวาน หรือหยาดกระด้างหรือหนักแน่นก็ได้ทั้งสิ้น แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ จังหวะที่เท่ากันตลอด กับจังหวะที่ไม่เท่ากันตลอด

ขนาดและสัดส่วน (Size and Proportion) ขนาดเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับองค์ประกอบทุกชนิดเพราะองค์ประกอบที่ประดิษฐ์เป็นแบบขึ้นนั้น จะได้ผลดีก็อยู่ที่ความได้สัดส่วนเหมาะสมกัน (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 427) ซึ่ง อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : 121) ได้ให้คำจำกัดความ "ขนาด" ว่าหมายถึงลักษณะใหญ่เล็กที่ตารับรู้ และประสาทสัมผัสบอกให้ทราบ ขนาดเล็กตรงข้ามขนาดใหญ่ ขนาดใกล้เคียงกันกลมกลืนกัน โดยการสร้างงานศิลปะที่ดีนั้นจะต้องมีการคิดถึงเรื่องความได้สัดส่วนที่เหมาะสมด้วย โดยยึดหลักประโยชน์ใช้สอยและความสวยงามเป็นสำคัญ (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 417) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ซึ่งอยู่ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของการจัดภาพ สัดส่วนของเส้น รูปร่าง รูปทรง สีต้องให้พอเหมาะกัน (แสงนาง คีประชา. ม.ป.ป. : 16) ส่วนปัญหาทางสัดส่วนเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับขนาด (Size) โดยตรง โดยเน้นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ในสภาพส่วนรวม และขนาดที่สัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่งกับสิ่งอื่น ๆ อีกด้วย (วิรุฒ ตั้งเจริญ. 2526 : 38)

ในการแต่งกายนั้น ขนาด (Size) เป็นอะไรที่เพิ่มขึ้นจากลักษณะรูปทรงตามความเป็นจริงของคน ทำให้ดูใหญ่ขึ้นทั้งสิ้น เมื่อทำให้ที่หนึ่งใหญ่ เกิดการเปรียบเทียบส่วนที่เหลืออยู่ดูเล็กลงทั้ง ๆ ที่ขนาดเท่าเดิมตามความเป็นจริง เช่น เสื้อและกระโปรงทรงหลวม รัดเอวแล้วเอวจะดูเล็กกว่าเมื่อสวมเสื้อและกระโปรงคับ คนอ้วนสวมเสื้อหลวม เสื้อเอวจะรูปร่างทำให้ไม่ดูอ้วนเท่ากับเมื่อสวมเสื้อคับ (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2527 : 29) และขนาดของคอเสื้อ บ่าเสื้อควรจะเหมาะสมกับขนาดของรูปร่างและขนาดของศีรษะด้วย บางคนตัวใหญ่แต่ศีรษะเล็ก บางคน

ตัวเล็กศีรษะใหญ่ ดังนั้นขนาดของปกเสื้อ และคอเสื้อจึงควรคำนึงถึงสิ่งดังกล่าวประกอบกัน ขนาดของปกควรจะเป็นขนาดกลาง ๆ ที่จะไม่เล็กหรือใหญ่เกินไปเพื่อหลีกเลี่ยงการไปเน้นส่วนที่เราต้องการจะอำพราง (อัจฉรา วรรณสถิตย์. 2527 : 44) และสำหรับสัดส่วน (Proportion) ในการออกแบบเสื้อ ส่วนประกอบต่าง ๆ ของตัวเสื้อควรจะเป็นสัดส่วนซึ่งกันและกัน หลักการกำหนดสัดส่วนที่ดีได้มาจากประมวลการสอนของกรีก ซึ่งกล่าวว่า สัดส่วน 2 : 3 สวยกว่า 2 : 2 หรือ 2 : 4 ของทุกอย่างจะมีสัดส่วนที่ดี ถ้าขนาดของบริเวณเล็กเป็นสัดส่วนกับบริเวณใหญ่ ซึ่งเป็นสัดส่วนกับบริเวณทั้งหมดอีกด้วย Golden Means หมายถึง อัตราส่วน 5 : 8 โดยสมมติให้ความยาวของเสื้อผ้าตั้งแต่คอเสื้อจนถึงชายกระโปรงเป็น 13 ส่วน เมื่อต้องการจะแบ่งเสื้อชุดนี้ออกเป็น 2 ส่วน การแบ่งส่วนหนึ่งให้เท่ากับ 5 และอีกส่วนหนึ่งเท่ากับ 8 ไม่ควรแบ่งให้ส่วนทั้ง 2 เท่ากัน (อัจฉรา วรรณสถิตย์. 2527 : 56 - 57) ความงามในเชิงศิลปะเป็นสิ่งที่กำหนดกฎเกณฑ์ตายตัว สัดส่วนที่นิยมกันว่างามของแบบ ผู้ดูจะไม่สามารถแยกออกได้ เป็นแต่ละส่วน แต่ละอย่าง ทุกอย่างทำหน้าที่สัมพันธ์กันดี ถ้าผู้ดูแบบเสื้อแล้วนึกมาติด เห็นได้ทันทีว่าสัดส่วนของรายละเอียดในแบบมีอิทธิพลอย่างไรแก่รูปร่างนางแบบหรือรูปที่แสดงแบบจะปรับเข้ากับตัวได้ถูกต้อง (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2527 : 46 - 47)

จุดเด่นหรือการเน้น (Dominance or Emphasis) ผลงานทั้งดงามจะมีจุดหนึ่ง หรือจำนวนหนึ่งที่น่าสนใจกว่าส่วนที่เหลือ ตรงนี้แหละที่เรียกกันว่าความเด่น อันเป็นจุดที่สะดุดตาที่สุด ก่อนที่สายตาจะเคลื่อนไปยังจุดอื่น ๆ บางครั้งเราก็เรียกมันว่า "จุดสนใจ" (Interesting Point) (พีระพงษ์ กุลพิศาล. 2531 : 64) จุดสนใจนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของงานศิลปทุกแขนงทุกประเภทเพราะงานออกแบบที่มีความสมบูรณ์ในตัวนั้นเมื่อสัมผัสด้วยสายตาแล้วจะมองส่วนที่เป็นจุดเด่นหรือจุดสนใจได้ทันที ด้วยจุดสนใจในภาพเป็นส่วนที่ได้รับการเน้นให้เด่นกว่าส่วนประกอบอื่น ๆ การเน้นให้เกิดจุดเด่นอาจเน้นด้วยบริเวณว่าง แสงเงา ขนาดพื้นที่ หรือแม้แต่เน้นด้วยความว่างเปล่าก็ย่อมเน้นได้ ซึ่งการที่เราจะย้ำหรือเน้นด้วยลักษณะใด ๆ นั้นขึ้นอยู่กับแนวความคิดของผู้ออกแบบที่จะสร้างความน่าสนใจให้กับงานออกแบบ เพื่อให้งานออกแบบนั้นมีความสมบูรณ์ที่สุด (ดำเนิน ยอดมิ่ง. 2527 : 66 - 67)

สำหรับเครื่องแต่งกาย การเน้นท่าได้ทั้งรูปทรง สี และผิวสัมผัส อันเป็นองค์ประกอบของแบบเสื้อ เพื่อให้เกิดจุดสนใจ มีหลักการในการเน้นก็คือ ใช้แห่งเดียวให้สำคัญดีกว่าแบ่งแยกอยู่กระจัดกระจายหลายแห่ง ในการแต่งกาย เครื่องประกอบเสื้อผ้า และเครื่องประดับมีส่วนช่วยเน้นแบบเสื้อได้อย่างสำคัญ สิ่งที่ไม่ควรมีอะไร เป็นเครื่องรองรับสองสิ่งนี้ได้มากกว่าเสื้อประเภทที่มีการเน้นอยู่แล้วในตัว (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2527 : 2527 : 45 - 46) และหลักทั่วไปที่จะใช้เน้นให้เกิดจุดเด่นคือ การซ้ำของเส้น การใช้เส้นแปลก ๆ รูปโครงแปลก ๆ หรือใช้ผิวสัมผัสแปลก ๆ การตัดกันของเส้น สี รูป โครง และผิวสัมผัส เป็นต้น (อัจฉราวรรณสถิตย์. 2527 : 62)

การตัดกัน (Contrast) ในการออกแบบจำเป็นต้องออกแบบให้ชัดเจน เช่น สะดุดตา เช่นเดียวกับในชีวิตประจำวัน หากเราทานข้าวกับแกงจืดบ่อย ๆ บางครั้งเมื่อเราเปลี่ยนมาเป็นทานต้มยำก็อาจทำให้รสชาติต่างไป (แสงนาง ตีประชา. ม.ป.ป. : 17) การนำการตัดกันมาใช้ในการออกแบบพอจำแนกออกได้เป็น 5 ลักษณะ ดังที่ พาสนา คัทธลักษณ์ (2522 : 180 - 184) ได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ

1. ออกแบบให้เกิดการตัดกันด้วยเส้น
2. ออกแบบให้เกิดการตัดกันด้วยแสงและเงา
3. ออกแบบให้เกิดการตัดกันด้วยรูปทรงที่มีลักษณะ ไม่เหมือนกัน
4. ออกแบบให้ตัดกันด้วยลักษณะผิว

ในการแต่งกายนั้น อัจฉราพร ไชยะสุต (2524 : 16 - 17) ได้ให้ความหมายของการตัดกันว่าเป็นลักษณะที่ไม่เหมือนกัน แตกต่างกันอย่างตรงกันข้ามช่วยให้ แบบนั้นดูไม่ซ้ำซาก น่าเบื่อหน่าย มีความสำคัญต่อการเน้น การตัดกันแสดงคุณภาพในด้านตรงกันข้ามของเส้นและรูปร่าง และเมื่อเวลาใช้จะแสดงความตรงกันข้ามของคุณค่า และสีทำให้เกิดขึ้นได้โดยความสัมพันธ์ของเส้นหรือรูปร่างที่มีลักษณะแตกต่างกันเห็นได้ชัดเจน แล้วนำมาจัดเรียงอยู่ใกล้กัน ซึ่งถ้าแยกให้ห่างออกไปมากเท่าใดก็จะไม่ตัดกันมากขึ้นเท่านั้น ซึ่ง อัจฉราวรรณสถิตย์ (2527 : 156) ได้กล่าวถึงวิธีการตัดกันของงานผ้าและเครื่องแต่งกายไว้ดังนี้คือ

1. ใช้ผ้าลวดลายต่างกันมาออกแบบให้อยู่รวมกัน
2. ใช้ผ้าที่มีผิวสัมผัสต่าง ๆ
3. ใช้ผ้าที่มีสีต่างน้ำพกัน
4. ใช้วัสดุตกแต่งที่มีผิวสัมผัสต่างกับผิวสัมผัสของผ้าตัดเสื้อ
5. ใช้เกรนผ้า (Grain) ต่างกัน

ความกลมกลืน (Harmony) ในบรรดาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยกันนั้นความกลมกลืนจัดว่ามีความสำคัญที่สุดก็ได้ เพราะไม่ว่าจะกล่าวถึงหลักเกณฑ์ใดจะต้องเกี่ยวข้องกับความกลมกลืนเสมอ ในการสร้างงานหรือออกแบบ งานศิลปะ ความกลมกลืนจะช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) ของส่วนประกอบต่าง ๆ (พระพงษ์. กุลพิศาล. 2531 : 65)

อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : 117) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของการออกแบบ โดยมีหลักของความกลมกลืนเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ความกลมกลืนของเส้น ความกลมกลืนของทิศทาง ความกลมกลืนของรูปร่าง รูปทรง ความกลมกลืนของขนาดและสัดส่วน ความกลมกลืนของลักษณะผิว และความกลมกลืนของน้ำหนักและสี

ทัศนะทางด้านคหกรรมศาสตร์ เมื่อเลือกประกอบด้วยหลัก 4 อย่าง อันกล่าวมาแล้วข้างต้น ถูกต้องและสอดคล้องกันดี จะเกิดความสำเร็จรวยรอยขึ้น เรียกว่า ความกลมกลืน และสิ่งที่ดีตามติดมาด้วยแยกไม่ออก คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) ความกลมกลืนจึงหมายถึงแบบที่ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดขัดแย้งกันเลย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หมายถึง ความเหมาะสมพร้อมสรรพ ความกลมกลืนในเสื้อผ้าและการแต่งกายได้มาจากการรู้จักเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกัน ผ้าเหมาะแก่แบบ แบบเหมาะแก่ประโยชน์ใช้สอย แบบตกแต่งเหมาะแก่แบบโครงสร้าง (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2527 : 48)

สรุปจากทัศนะของนักการศึกษาทางด้านศิลปะ และนักการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการใช้หลักการด้านศิลปะที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่องานของทั้งสองแล้ว ทำให้ทราบถึงลักษณะของการนำหลักการด้านศิลปะไปใช้เป็นพื้นฐานของความรู้ในวิชาต่าง ๆ ทั้งหลาย ส่วนใหญ่ก็ได้แก่การออกแบบในด้านความงาม และประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ ซึ่งก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีทั้งด้านศิลปะและด้านคหกรรมศาสตร์

การออกแบบในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 886) ได้ให้ความหมายว่า ลักษณะหรืออาการที่เคลื่อนจากภายใน มาภายนอก หรือจากที่ปิดบังให้เปิดเผย ให้อารมณ์ หรือให้เกิดขึ้น หรือแปลว่า แบบ ฉบับแผน ตัวอย่าง ตำรา รูป ซึ่ง อารี สุทธิพันธุ์ (2521 : 5) กล่าวถึง การออกแบบ ว่า เป็นการรู้จักวางแผน เพื่อจะได้ลงมือกระทำตามที่ต้องการและการรู้จักเลือกวัสดุ วิธีการเพื่อทำตามที่ต้องการนั้น โดยให้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบและคุณสมบัติของวัสดุ แต่ละชนิด ตามความคิดสร้างสรรค์ และหมายถึง การปรับปรุงรูปแบบ ผลงานที่มีอยู่แล้ว หรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมให้มีความแปลกความใหม่เพิ่มขึ้น ส่วนวิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 19) ได้ให้ความหมายของการออกแบบไว้คือ การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบโดยวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบไว้คือ การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบโดยวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สัมพันธ์กับโยชน์ใช้สอยวัสดุ และการผลิตของสิ่งที่ต้องการออกแบบนั้น ๆ ขณะที่ วินัย โสมดี (2525 : 5) สังเขต นาคไพจิตร (2530 : 14) และ Schinneller (1967 : 27) กล่าวถึง การออกแบบเช่นเดียวกัน ว่าหมายถึง การวางแผนหรือการเสนอแนะแนวทางใหม่ ที่มีความมุ่งหมาย มีระเบียบแบบแผน ตลอดจนการวางโครงการเพื่อการปฏิบัติให้มองเห็นต่อไป เช่น การออกแบบเสื้อผ้า เป็นต้น ซึ่งอัจฉราพร ไชยะสุต (2524 : 6) ก็ได้กล่าวถึงความหมายของการออกแบบที่เกี่ยวกับการแต่งกายไว้ว่า เป็นการสร้างสรรค์แบบเพื่อใช้วัสดุหรือสร้างสรรค์ลายสำหรับผู้ออกแบบ ซึ่งต้องการให้ผลงานมีความดีเด่นโดยยึดหลักการแห่งความงามเป็นเกณฑ์

ดังนั้นเมื่อมีการออกแบบ ก็จะต้องมีการวางแผน ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้จัดไว้ตามความมุ่งหมายให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของแบบที่ต้องการ ซึ่งจะต้องแปลกใหม่ไปกว่าเดิม ด้วยการให้หลักของความงามเป็นพื้นฐานสำคัญ และความสำคัญที่เกิดจากมูลฐานของศิลปะนี้ ทานอง จันทิมา (2532 : 2) ได้สรุปว่า

1. เป็นการช่วยในการวางรูปหรือโครงสร้างนั้น ๆ ให้เหมาะสมกับหน้าที่และการใช้สอย
2. เป็นเครื่องช่วยในการถ่ายทอดทางความคิดและความรู้สึกของคนให้ผู้อื่นทราบ และเข้าใจโดยการใช้ เส้น สี รูปทรง หน้าตาประกอบกันเข้าให้เป็นรูปร่างโดยให้ผู้อื่นมีความเข้าใจสิ่งนั้นด้วย

3. ช่วยให้ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกคล้อยตามในด้านความงามและคุณค่า

4. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการค้นคว้าทดลอง ทั้งในด้านวัสดุและวิธีการใหม่ ๆ

นอกจากความหมายและความสำคัญของการออกแบบแล้วอีกส่วนหนึ่งที่ต้องมีความหมายและความสำคัญควบคู่กันก็คือ เรื่องของการตกแต่ง ซึ่ง นิยม บุณี (2530 : 59) ได้กล่าวถึงการตกแต่งว่า เป็นการทำให้ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงรูปร่างจากเก่าให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยที่วินัย โสมคี (2525 : 24) ได้ให้ความหมายของการตกแต่งคือ การจัดประดับ ประดา สิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของผู้แต่ง ส่วน อารี สุทธิพันธุ์ (2521 : 8) กล่าวถึงการออกแบบตกแต่ง หมายถึง การสร้างสรรค์ระบบผิวตามมิติต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการออกแบบโครงสร้างนั้น ๆ เช่นการตกแต่ง สิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่ห้องนอนถึงในครัว ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า การตกแต่ง นี้มีความหมายใกล้เคียงกัน การออกแบบคือเป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นหลังจากที่ได้ออกแบบไว้แล้ว โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังที่ กรมวิชาการ (2528 : 128 - 129) กำหนดไว้ คือ

1. ต้องสัมพันธ์และส่งเสริมรูปลักษณะของโครงสร้างให้เลื่องความยิ่งขึ้น
2. ต้องเหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอย ไม่ยุ่งยากสับสน
3. การใช้วัสดุเหมาะสมกับรูปลักษณะและหน้าที่ใช้สอย
4. ให้มีความงามถูกต้องตามหลักศิลป์ คือให้ส่วนประกอบสำคัญของศิลปะและการจัดองค์ประกอบนั้น ๆ ให้กลมกลืนกับหลักศิลป์

นอกจากความหมาย และความสำคัญของการออกแบบตกแต่งที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนี้ ก็ยังมีความหมายของการตกแต่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานผ้าและเครื่องแต่งกายในทัศนะของงานที่ต่างกัน เช่น อัจฉราพร ไสละสุต (2524 : 7) ได้อธิบายถึง การตกแต่งในเรื่องของผ้าที่ใช้ในการพิมพ์ หมายถึง การตกแต่งที่ตีเหมาะสมถูกต้องแล้ว คือ แบบตกแต่งหรือแบบประดับนี้ประกอบกันเป็นรูปแบบ ซึ่งเหมาะกับรูปร่าง และโครงร่างของวัตถุที่ต้องการตกแต่งไปเพิ่มน้ำหนักและเน้นแนวความคิดในแบบเดิม และต้องไม่แข่งขันกับตัวแบบเดิม และ อัจฉราพร ไสละสุต (2525 : 329) ยังได้ให้ความหมายของการตกแต่งผ้าที่เกี่ยวกับการทอว่าหมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ทำต่อใยด้ายและผ้าไม่ว่าจะเป็นก่อนหรือหลังการทอ

เพื่อเปลี่ยนผิวสัมผัส เนื้อ และประโยชน์ใช้สอยของผ้าให้ดีขึ้น นอกจากนี้การตกแต่งเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายยังได้พัฒนาไปควบคู่กับความเจริญก้าวหน้าในการดำรงชีวิตของมนุษย์อีกด้วย ทำให้คนเรามีความคิด ทางศิลปะ รู้จักประดิษฐ์ของสวย ๆ งาม ๆ ขึ้นใช้ รู้จักเลือกใช้ของ มีคุณค่าและคุณภาพ ทำให้มีการผลิตประดิษฐ์ของใช้ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่จะใช้ได้เท่านั้น แต่ให้มีความสวยงาม มีศิลปะ มีรสนิยม การพิมพ์เป็นเครื่องมือที่สามารถจำลองศิลปะทั้งปวงออกมาได้ เหมือนต้นฉบับ สามารถออกมาให้เป็นจำนวนมาก ประหยัด จึงได้ถูกนำมาใช้ในการตกแต่ง ของทั้งปวงให้สวยงาม ให้มีศิลปะขึ้น เช่น การพิมพ์ผ้าให้มีลวดลายสีสันสวยงาม (มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช 2530 : 57)

จากหลักการ และทัศนะของนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงความสำคัญและความหมายที่ เกี่ยวกับการตกแต่งนั้น พอสรุปได้ว่า การตกแต่งจะต้องมีขั้นตอนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างที่กำหนดไว้ อย่างกลมกลืนกับวัสดุ และหน้าที่ใช้สอย โดยยึดหลักของความงาม ก็คือส่วนประกอบของศิลปะเป็น สำคัญ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของงานเป็นหลัก อย่างเช่นในงานผ้าและเครื่องแต่งกาย ที่เกี่ยวกับการ ตกแต่งในเรื่องของการพิมพ์ และการทอซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันที่บริเวณผิวผ้ากับเนื้อผ้าตาม จุดประสงค์ที่ต้องการและเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม การตกแต่ง เสื้อผ้าและ เครื่องแต่งกายจึงต้องพัฒนาควบคู่ไปกับรสนิยมในด้านความสวยงามของมนุษย์อีกด้วย

เอกสารหลักสูตรสาขากรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เมื่อกล่าวถึงการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ทุกระดับใดก็ตาม จำเป็นจะต้องกล่าวถึงหลักสูตรควบคู่กันไปด้วยเสมอ การจัดการศึกษาจะสำเร็จ ลุล่วงไปไม่ได้ถ้าปราศจากหลักสูตรซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องชี้แนวทางว่าควรจะดำเนินการ จัด การศึกษาไปในแนวทางใด (ชมพันธ์ กุญชร ๓ อยุธยา. 2525 : 1) ซึ่งโดยปกติแล้วหลักสูตร ต้องมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ การพัฒนาควรปรับปรุงแก้ไข ครองไหน และอย่างไร (สมบุรณ์ ชิตพงษ์. 2522 : 28) โดยพิจารณาจากประสบการณ์ การเรียนรู้หรือสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การเรียนรู้จาก โรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังนี้

การประเมินผลจึงเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือความสำเร็จของการสอนว่า สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเพียงใด (Lewy. 1977 : 11) ซึ่งการประเมินผลหลักสูตรใด ๆ ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกันคือ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้น สามารถสนอง ตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ หรือตัดสินว่าการวางโครงการ และรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในแนวทางที่ ถูกต้องแล้วหรือไม่ (ทิตนา แคมมณี. 2519 : 229) ซึ่งความหมายของหลักสูตรนั้นอาจ แตกต่างกันไปตามระดับของการศึกษา เพราะขอบเขตและหน้าที่ของการจัดการศึกษาแต่ละ ระดับนั้นแตกต่างกัน สรุปโดยรวมได้ว่า หลักสูตรคือสิ่งที่กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเข้าไว้ด้วยกันทั้งหมด เพื่อเป็นรากฐานของกระบวนการ เรียนการสอน ซึ่งนักเรียนนักศึกษาต้องได้รับภายใต้การดำเนินงานของสถานศึกษา โดยที่ประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะอยู่ในหรือนอกสถานศึกษาก็ได้ (สมิทร คุณานุกร. 2523 : 5)

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีวิทยาเขตในสังกัด 30 วิทยาเขตที่เปิดสอนหลักสูตร ปวช. และ ปวส. ด้านเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ในสาขาวิชาต่าง ๆ และมีคณะ 9 คณะ เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี สถาบันฯ ได้จัดให้มีการพัฒนาและปรับปรุง ทั้งในด้านหลักสูตร สื่อการสอนและคณาจารย์ที่จะทำการสอนอยู่เสมอมา เพื่อให้มีการเรียนการสอนเป็นมาตรฐาน เดียวกัน โดยได้พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรและสื่อการสอนทั้งในระดับประกาศนียบัตร และระดับ ปริญญาในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรในระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาที่เป็นมาตรฐาน เกียวกันและมีประสิทธิภาพรวมทั้งดำเนินการติดตามประเมินผลหลักสูตรและผู้สำเร็จการศึกษา ในระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาเพื่อให้ทราบสภาพการณ์งานทำ วิเคราะห์ความสอดคล้อง ของหลักสูตรกับการทำงานและข้อคิดเห็นจากแหล่งประกอบการซึ่งจะเป็นข้อมูลในการพัฒนา หลักสูตร (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2532 : 41) โดยการพัฒนาหลักสูตรให้มีความ หลากหลายและยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้สำเร็จการศึกษาทั้งสายวิชาชีพ และสายวิชา สามัญสามารถเข้าศึกษาต่อตามหลักสูตรต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้นหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชาจะจบ ในตัวเอง ตามระดับการศึกษาและมีความสอดคล้องต่อเนื่องสำหรับการศึกษาในระดับสูงต่อไป

ด้วย (ธรรมนุญ ฤทธิณี. 2533 : 7) ซึ่งในการวิเคราะห์หลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สมศักดิ์ อธิธิรัตนสุนทร (2531 : 3) พบว่าหลักสูตรมีลักษณะเด่นดังนี้

1. หลักสูตรเน้นผลิตฝีมือที่จะออกไปประกอบอาชีพได้แล้วยังเน้นถึงการค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าในชีวิตด้วย
2. หลักสูตรสามารถเปิดสาขาได้ตรง และทันกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพราะโรงเรียนสามารถเปิดสอนรายวิชานอกเหนือจากหลักสูตรได้ ซึ่งสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลได้อนุมัติตลอดมา
3. หลักสูตรให้ความรู้พื้นฐานและทักษะในวิชาชีพกว้างพอที่จะปรับตัวให้เข้ากับตลาดแรงงานได้

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้อนุมัติให้คณะกรรมการศาสตร์จัดสัมมนาปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงหลักสูตร และจัดทำโครงการสอนสาขาคหกรรมศาสตร์ทุกระดับเมื่อเดือนสิงหาคม 2522 ในการสัมมนาปฏิบัติการครั้งนั้น ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยได้จัดทำหมวดวิชาชีพบังคับทุกแผนก หมวดวิชาชีพเฉพาะแผนก และหมวดวิชาเลือกไว้อย่างครบถ้วน เพื่อเตรียมหลักสูตรนี้ไว้ใช้ในปีการศึกษา 2524 สิ่งที่ได้จัดทำเพิ่มในระยะหลังคือ การนำหมวดวิชาสามัญและหมวดวิชาสัมพันธ์ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้นมาประกอบกับหลักสูตรที่จัดทำไว้แต่เดิม เพื่อความสมบูรณ์ของหลักสูตร การนำหมวดวิชาสามัญ และหมวดวิชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้ ได้มีการปรับปรุงในเรื่องหน่วยกิตให้เหมาะสมกับหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่ทำได้แล้ว สำหรับด้านเนื้อหาคงไว้ตามเดิม นอกเหนือจากวิชาภาษาอังกฤษซึ่งได้จัดทำขึ้นใหม่ (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา. 2524 : บทนำ) ซึ่งต่อมาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาคหกรรมศาสตร์ ก็ได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยข้อมูลหลักการจากความต้องการของตลาดแรงงาน ในการสำรวจข้อคิดเห็นจากผู้ออกไปประกอบวิชาชีพ และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา. 2527 : 5 - 7) หลังจากนั้น ก็ได้จัดทำและพัฒนาหลักสูตรฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปีพุทธศักราช 2533 ขึ้นโดยอาศัยข้อมูลหลัก คือ ผลการวิจัยเรื่องหลักสูตรและการติดตามผลจากผู้สำเร็จการศึกษาตลอดจนความคิดเห็นของหน่วยงานราชการและธุรกิจเอกชน ความต้องการ

ของตลาดแรงงาน เพื่อให้สอดคล้องรับกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2533 : บทนำ)

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต แบ่งออกเป็น 3 สาขาวิชา ดังนี้

1. สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย (คผ.)
2. สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ (คอ.)
3. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป (คท.)

ทางเลือกเรียนสาขาวิชาหนึ่ง ๆ กำหนดให้ผู้เข้าศึกษาสามารถเลือกศึกษาได้

2 แนวทาง คือ

1. สาขางานเฉพาะ ผู้ที่ศึกษาสาขาวิชาใดสาขาหนึ่ง อาจเลือกสาขางานเฉพาะได้ตามเกณฑ์ที่สาขาวิชานั้น ๆ กำหนด ไม่ต่ำกว่า 15 หน่วยกิต
2. ทั่วไป ผู้ที่ศึกษาสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง อาจเลือกในลักษณะทั่วไป คือ ไม่เลือกสาขางานเฉพาะ โดยเลือกศึกษารายวิชาต่าง ๆ ให้ครบตามเกณฑ์วิชาเลือก ไม่ต่ำกว่า 15 หน่วยกิต

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงคหกรรมศาสตร์มีแผนการเรียนเฉพาะสาขาวิชา โดยมีหลักการคือ

1. หลักสูตรสาขาวิชาให้เรียกชื่อแผนการเรียนตามชื่อของหลักสูตรสาขาวิชานั้น เช่น สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกายให้เรียกว่า หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกายหรือ เรียกชื่อย่อว่า ปวส. (ผ้าและเครื่องแต่งกาย)

2. หลักสูตรสาขาวิชาและสาขางาน ให้เรียกชื่อแผนการเรียนตามชื่อของหลักสูตรสาขาวิชานั้น และตามด้วยชื่อสาขางานต่อท้าย หลังขีด (-) หรือไม่มีก็ได้ เช่น

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย สาขางานการทอ ให้เรียกว่า หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย การทอ หรือเรียกชื่อย่อว่า ปวส. (ผ้าและเครื่องแต่งกาย - การทอ) หรือไม่ระบุสาขางานเฉพาะ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป สาขา
งานผ้าและเครื่องแต่งกาย ให้เรียกว่า หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชา
คหกรรมศาสตร์ทั่วไป หรือเรียกชื่อย่อว่า ปวส. (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป)

3. หลักสูตรสาขาวิชาที่พและเลือกทั่วไป ให้เรียกชื่อแผนการเรียนตามชื่อหลักสูตร
สาขาวิชานั้น และไม่ต้องมีข้อความต่อท้าย เช่น

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ ตามแผน
การเรียนเลือกทั่วไปไม่ระบุสาขางานใดสาขางานหนึ่ง ให้เรียกว่า หลักสูตรประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ หรือเรียกชื่อย่อว่า ปวส. (อาหารและ
โภชนาการ)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

ชื่อย่อ ปวส. (ผ้าและเครื่องแต่งกาย)

ความมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ

1. ปฏิบัติการเชิงวิชาการ โดยการนำเทคโนโลยีทางคหกรรมศาสตร์ด้าน
เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายไปใช้ในการผลิต และดำเนินการในธุรกิจ
คหกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวกับการตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้าและเส้นใยการออกแบบ
เครื่องแต่งกาย การทำเอปบัตต์และการตัดเย็บเสื้ออุตสาหกรรม
สามารถวางแผนงาน ดำเนินการวิเคราะห์ ตรวจสอบคุณภาพ พัฒนา
และปรับปรุงกระบวนการผลิต ทั้งในอาชีพอิสระ และระบบอุตสาหกรรม
2. ปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้ประกอบการด้านเสื้อผ้าและสิ่งทอ ผู้วางแผนและ
ควบคุมการผลิต นักออกแบบ นักทำแบบตัด นักทดสอบ ผู้ตรวจสอบ
และนักพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า และสิ่งทอในระบบอุตสาหกรรม

3. ฝึกอบรมให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีกิจนิสัยในการค้นคว้าหาความรู้ เพื่อปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้า สามารถแก้ปัญหาด้วยหลักการและเหตุผล ปฏิบัติงานตามหลักวิชาการที่มีการวางแผน การดำเนินงาน การควบคุม และการประเมินผลอย่างรอบคอบ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย อย่างประหยัด รวดเร็ว และมีคุณภาพ รู้จักจัดการทรัพยากรรอบคร้วอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ข่าวสาร และคำโฆษณา เพื่อปฏิบัติงาน ในส่วนที่เชื่อถือได้ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รักษาและสืบทอด ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีไทย เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการ ปฏิบัติงานทั้งในครอบครัวและเพื่อธุรกิจการค้า
4. ปลูกฝังคุณธรรมให้มีจริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความรับผิดชอบต่อนตนเอง ครอบครัว และชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลทั่วไป ทั้งในครอบครัว และสังคม

ลักษณะรายวิชาในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีดังนี้

ลำดับที่	รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หมายเหตุ
1	คพ.1101	ประวัติเครื่องแต่งกาย	บางวิชามีอาจารย์ผู้สอน
2	คพ.1102	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 1	มากกว่า 1 คน
3	คพ.1103	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2	
4	คพ.1204	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 3	
5	คพ.1205	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 4	
6	คพ.2101	ความรู้เรื่องผ้า 1	
7	คพ.2102	ความรู้เรื่องผ้า 2	

ลำดับที่	รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หมายเหตุ
8	คพ.3101	การออกแบบเครื่องแต่งกาย 1	
9	คพ.4201	ศิลปะและวัฒนธรรมไทย	
10	คพ.4102	หลักศิลป์	
11	คพ.4103	การวาดภาพคนเพื่อแสดงแบบ	
12	คพ.4201	เทคนิคการสาธิต	
13	คพ.5201	การฝึกงาน	
14	คพ.1109	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อผ้าเด็ก 1	
15	คพ.1115	เทคนิคการตัดเย็บชุดชั้นในและชุดนอน 1	
16	คพ.1118	เทคนิคการตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษ 1	
17	คพ.1021	การดัดแปลงและซ่อมแซมเสื้อผ้า	
18	คพ.1022	ศิลปะการตกแต่งเสื้อผ้า	
19	คพ.1023	การปักจักร	
20	คพ.1024	เสื้อผ้าเบื้องต้น	
21	คพ.1025	เสื้อผ้าครอบครัว	
22	คพ.1026	ธุรกิจเสื้อผ้า	
23	คพ.2203	ความรู้เรื่องผ้า 3	
24	คพ.2204	การตกแต่งและย้อมสีสิ่งทอเบื้องต้น	
25	คพ.2011	การทำนาตึก	
26	คพ.2012	ชีสส์กรีน	
27	คพ.2013	การซักรีด	
28	คพ.2014	การเย็บเครื่องเรือนและเครื่องใช้ในบ้าน	
29	คพ.3101	การออกแบบเครื่องแต่งกาย 1	

ลำดับที่	รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หมายเหตุ
30	คผ.3202	การออกแบบเครื่องแต่งกาย 2	
31	คผ.3008	การออกแบบแบบตัด	
32	คผ.3211	การเดินแบบ	
33	คผ.3214	การออกแบบลายผ้าและเทคนิคการทอ	
34	คผ.3215	การออกแบบลายผ้าและเทคนิคการพิมพ์	

จะเห็นได้ว่า สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งที่มีการวางแผน พัฒนา ปรับปรุง หลักสูตรให้มีความก้าวหน้าสอดคล้อง ทันต่อความต้องการของพลเมืองด้านวิชาชีพอยู่เสมอ โดยเฉพาะหลักสูตรสาขาวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาชีพหนึ่งที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเช่นกัน และ วิชาผ้าและเครื่องแต่งกายก็เป็นแผนกหนึ่งในหลักสูตรนี้ โดยได้พยายามพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการด้านตลาดแรงงานและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดจนแผนการศึกษาแห่งชาติ ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปี 2522 จนถึงปัจจุบัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ

งานวิจัยในประเทศนี้ เป็นการศึกษาถึงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการใช้ศิลปะในหลักสูตรต่าง ๆ ดังที่ ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์ (2529 : 89) ได้ศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา โดยได้ข้อมูลว่า ครูศิลปศึกษาควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่อันสำคัญของตนอยู่เสมอ และควรถือเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้นำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้นักเรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยปฏิบัติดังนี้

1. ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศิลปะและศิลปศึกษาจากสื่อมวลชน
2. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากหลักสูตร แผนการสอน หรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้เข้าใจชัดเจนในหลักการ ความมุ่งหมาย และเนื้อหา รายละเอียดเกี่ยวกับศิลปศึกษา
3. หาโอกาสเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ สัมมนา อบรมปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ให้มากขึ้น
4. ให้ความสำคัญแก่วิชาศิลปศึกษาเท่าเทียมกับวิชาอื่น ๆ

จากการวิจัยเรื่องนี้ เป็นผลดีแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ทางด้านศิลปะหรือผู้ที่ต้องอาศัยหลักการทางศิลปะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงานของตน โดยใช้ศิลปะเป็นพื้นฐานประกอบความรู้ เพราะถ้าปฏิบัติได้ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้วก็จะช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้เป็นอย่างมาก ซึ่งศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (2526 : 53 - 55) ก็ได้ทำการวิจัยสภาพการให้หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 สรุปความเห็นของผู้ใช้หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ไว้ดังนี้ คือ ด้านเนื้อหาและคำอธิบายรายวิชา ซึ่งเป็นวิชาบังคับ มีความเหมาะสมดีแล้วให้ใช้ต่อไปได้ ส่วนวิชาบังคับทัศนศิลปศึกษา มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมากควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข และผู้ใช้หลักสูตรมีความเห็นว่าวิชาศิลปศึกษาบังคับมีเนื้อหาด้านทฤษฎีและกิจกรรมปฏิบัติเหมาะสมดีแล้ว นอกจากนี้ วุฒิ วัฒนสิน (2530 : 133) ยังได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลปศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 พบว่า ครูและผู้บริหารมีความเห็นเกี่ยวกับวิชาทัศนศิลปศึกษา สรุปได้ว่าเนื้อหาวิชาทัศนศิลปศึกษา ที่เป็นวิชาบังคับในชั้น ม.1 และ ม.2 น้อยเกินไป น่าจะไม่เพียงพอสำหรับเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป ส่วนคำอธิบายรายวิชา มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ขาดรายละเอียดอาจทำให้เกิดการซ้ำซ้อนกันในการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ และครูขาดการประเมินผลก่อนเรียน ทำให้ไม่ทราบพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน จึงไม่แน่ใจว่าเนื้อหาวิชาในชั้นมัธยมศึกษามีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานที่เรียนมาในชั้นประถมศึกษา ส่วน วชิรพันธ์ วิฑิตติภัย (2530 : 73 - 80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทัศนคติต่อวิชา

ศิลปศึกษาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูศิลปศึกษาได้เน้นการสอนเนื้อหาวิชาให้ตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะกับชีวิตประจำวัน ครูที่จบการศึกษาทางศิลปะโดยตรง มักเน้นให้นักเรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางศิลปะมากเกินไป ไม่พยายามส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน และครูควรกำหนดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีขึ้น ส่วนครูศิลปะที่ไม่ได้ศึกษาศิลปะโดยตรงจะขาดความรู้พื้นฐานทางศิลปะและไม่สามารถจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ส่วนตัวนักเรียนชอบวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่มากที่สุด และไม่ชอบวิธีสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ยุ่งยาก เพราะเป็นวิชาที่มุ่งเน้นทางด้านจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกมากกว่าความรู้ ความจำ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดและประเมินผลที่แน่นอนและเหมาะสมจึงทำได้ยาก และงานวิจัยของ วิบูลย์ จันทรไฉ่ม (2531 : 120) ทำการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาที่มีความแตกต่างกันในด้าน เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียนพบว่า ครูศิลปศึกษาที่มีเพศ วัย ต่างกัน และครูที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน แต่ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนต่างกัน และจากแบบสอบถามความคิดเห็นพบว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เวลาเรียนวิชาศิลปศึกษาที่กำหนดให้ 1 คาบต่อสัปดาห์น้อยเกินไปไม่เพียงพอในการเรียนการสอน วิธีสอนที่ครูศิลปศึกษาเห็นว่าใช้น้อยที่สุดคือการศึกษานอกสถานที่ สื่อการสอนที่ครูศิลปศึกษาใช้น้อยที่สุดคือ เครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape) โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่ไม่มีห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเข้ารับการอบรมสัมมนาด้านศิลปะ ส่วนระดับอุดมศึกษานั้น วิภา มิ่งขวัญ (2530 : 64 - 70) ได้ทำวิจัยเรื่องปัญหาการเรียนของนักศึกษา วิชาเอกศิลปศึกษา ในโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ พบว่า หลักสูตรควรมีการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้น และควรบรรยายละเอียดของเนื้อหาวิชาให้ชัดเจน เพื่อลด

ความซ้ำซ้อนของเนื้อหา และช่วยให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ตรงกัน ส่วนครูศิลป์ศึกษามีความเห็นว่ สิ่งที่เป็นปัญหาสูงสุดในการสอนก็คือ เทคนิควิธีสอนแบบทัศนศึกษา เพราะเป็นวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเวลามาก ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ ครูศิลป์ศึกษาส่วนใหญ่จึงไม่ได้พานักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่และที่สำคัญที่เป็นปัญหาในการเรียนศิลปศึกษาคือ ราคาวัสดุอุปกรณ์มีราคาค่อนข้างสูง ทำให้ผู้เรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายมากจนเกิดความเดือดร้อน ส่วนงานวิจัยของ นิพนธ์ ทวีภาณุจันทร์ (2532 : 76) เรื่องการศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์หลักสูตรวิทยาลัยครู ปีการศึกษา 2530 ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในด้านเนื้อหาวิชา วิธีสอน อุปกรณ์การสอนและแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม พบว่า ในด้านเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ สามารถช่วยให้ผู้เรียน นำความรู้ไปใช้ในการสอนศิลปะในระดับต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะในระดับมัธยม แต่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปพัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติได้น้อย ทั้งนี้เพราะขาดเนื้อหาของศิลปะไทย และเสนอแนะให้ภาควิชาศิลปะจัดสรรงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์การสอน มีการจัดอบรมสัมมนา รวมทั้งเชิญวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายเพื่อเสริมความรู้ด้านเนื้อหา เนื่องจากแหล่งค้นคว่ายังมีน้อย ในขณะที่ วิสา อัสเวสณ์ (2532 : 95 - 96) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสภาพการสอนวิชาสุนทรียศาสตร์ วิชาศิลปศึกษา ในวิทยาลัยครูที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา และการใช้หลักสูตรการเรียนการสอน สื่อการสอน ประเมินผล และปัญหาการสอนวิชาสุนทรียศาสตร์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ด้านเนื้อหาวิชา และการใช้หลักสูตรควรบรรจุไว้ในหลักสูตรศิลปศึกษา และมีประโยชน์ต่อการเรียนวิชาศิลปะในแขนงอื่น ๆ ผลการประเมินผลผู้เรียนเพียงแค่พัฒนาขึ้นแต่ไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้วิชาศิลปะในหลักสูตรต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า วิชาศิลปะที่ให้อยู่ในหลักสูตรปัจจุบันยังต้องการให้มีการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมทางด้านเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ถึงแม้ว่าเนื้อหาอาจจะยังใช้ได้เป็นบางส่วน แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้านการเรียนการสอนยังต้องปรับปรุงพัฒนาเพิ่มเติม พร้อมทั้งงบประมาณจัดสรรสื่อวัสดุอุปกรณ์และการจัดกิจกรรมเสริมความรู้ เช่น ทัศนศึกษานอกสถานที่ การอบรมสัมมนาจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนแหล่งการศึกษา

ค้นคว้าเพิ่มเติมนอกหลักสูตร ส่วนทางด้านการประเมินผลจากการใช้หลักสูตรศิลปะที่ผ่านมา ไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ ในหลักสูตรสาขากรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ จึงสมควรที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อจะได้ทราบถึงผลความรู้ด้านหลักการของศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่น ๆ ในสาขาวิชาที่เป็นอยู่ว่ามีผลเป็นอย่างไร

ส่วนการวิจัยที่เกี่ยวกับศิลปะในหลักสูตรต่าง ๆ ของต่างประเทศ คงมีลักษณะเช่นเดียวกับการวิจัยของประเทศไทย ดังได้กล่าวมาแล้วคือ เป็นการสอบถามความคิดเห็นเพื่อศึกษาถึงรายละเอียดของหลักสูตรจากผู้สำเร็จการศึกษา และผู้ใช้หลักสูตร ในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ซึ่งผลการวิจัยที่น่าสนใจ เช่น โมราห์ (Morah. 1980 : 6119-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง An Examination of the Status of Art in Secondary Education in the Anambra State of Nigeria 1955 - 78 มีวัตถุประสงค์ก็เพื่อศึกษาสภาพของวิชา ศิลปศึกษา หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ในรัฐอนามบรา ประเทศไนจีเรีย ผลการวิจัยพบว่า

1. รัฐและโรงเรียนขาดนโยบายที่เด่นชัดต่อวิชาศิลปศึกษา
2. วิชาที่นักเรียนนิยมเรียนในห้องปฏิบัติงานคือการวาดเส้นและการระบายสี
3. เวลาเรียนวิชาศิลปศึกษากำหนดให้เรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ รวม 80 นาที
4. ส่วนใหญ่โรงเรียนที่สอนแผนการเรียนศิลปศึกษาจะขาดบุคลากรและอุปกรณ์การสอน
5. ขาดแคลนครูที่มีพื้นฐานทางด้านศิลปะ
6. การประเมินผลของครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่พิจารณาความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับ

ความคิดและการใช้วัสดุ

ส่วน ไรท์ (Wright. 1986 : 2167-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Arts Education in Secondary School Classrooms : Factors Related to What Student Learn มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ที่มีการเรียนการสอนในชั้นเรียน และผลกระทบต่าง ๆ ที่มีต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียนศิลปศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความแปรปรวนในการเรียนรู้ทางศิลปศึกษาในชั้นเรียนมี 4 ประการคือ ครูผู้สอน ผู้เรียน

การมีผลกระทบและความสัมพันธ์ภายในชั้นเรียน และเนื้อหาของหลักสูตร ผู้วิจัยได้เสนอแนะข้อการปฏิบัติ ซึ่งได้จากผลการวิจัยดังนี้คือ

1. ครูศิลปศึกษาจะต้องประสานงานและจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 2. ครูศิลปศึกษา จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศิลปะมีความอิสระในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง
 3. ครูศิลปศึกษาจะต้องให้ความสนใจอย่างยิ่งต่อผลกระทบและความสัมพันธ์ภายในชั้นเรียน
 4. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาควรจะมีห้องเรียนเฉพาะสำหรับการเรียนวิชาศิลปศึกษา
 5. ในกลุ่มปฏิบัติการกิจกรรมทางศิลปศึกษา ควรเน้นการปฏิบัติการทางทัศนศิลป์
- จากงานวิจัยของนักการศึกษาทั้ง 2 ท่านในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะโดยสภาพการที่แตกต่างกัน ล้วนมีน้ำหนักที่แสดงถึงผลของปัญหาและความต้องการที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการแก้ไข เพิ่มเติม และปรับปรุงงานวิจัยทางเองเดียวกันให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งก็มีงานวิจัยของต่างประเทศที่มีผลใกล้เคียงกันในด้านการใช้หลักสูตร คือลิมคูเลอร์ (Leimkuhler. 1967 : 132) และเอดจ์ (Edge. 1969 : 3763-A) ทั้ง 3 คน ได้ทำการศึกษาสภาพของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันผลิตครู เพื่อประเมินผลหลักสูตรการฝึกหัดครู โดยพิจารณาจากสมรรถภาพของผู้สำเร็จการศึกษาว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายในการผลิตครูหรือไม่ ด้วยการสอบถามความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชาและผู้สำเร็จการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้บังคับบัญชาและผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่าองค์ประกอบที่มีผลต่อการผลิตครูคือหลักสูตรที่เหมาะสมและได้รับการแก้ไขอยู่เสมอ อาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับหลักสูตรจะต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถภาพสูง และข้อบกพร่องที่การแก้ไขปรับปรุง คือ การฝึกสอน ผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่าตนเองมีความสามารถในการจัดกิจกรรม แต่ขาดความสามารถในการแนะแนวและวินิจฉัยปัญหาของเด็ก และเห็นว่าการนิเทศ การฝึกสอน และการแนะแนว มีความสำคัญต่อสมรรถภาพในการสอน จึงควรปรับปรุงวิชาการศึกษา มีการเตรียมตัวอย่างเหมาะสม ก่อนออกฝึกสอน ส่วนผู้บังคับบัญชาเห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถดีเด่นในการทำโครงการสอนแต่มีข้อบกพร่องในเรื่องการปกครองชั้น

จากงานวิจัยของต่างประเทศ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ผลสรุปที่ได้มีลักษณะที่คล้ายกับงานวิจัยของในประเทศ กล่าวคือ เป็นการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงด้านเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลเป็นส่วนใหญ่ นอกจากทัศนคติต่าง ๆ ที่มีต่อหลักสูตรนั้น ๆ แล้ว ยังมีงานวิจัยที่น่าสนใจในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวิชาศิลปะกับวิชาอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งทำให้ทราบถึงปัญหา และข้อเสนอแนะได้หลายประการ หวังว่างานวิจัยทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ คงเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศึกษา ในหลักสูตรสาขาศึกษาศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ สืบไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ

การวิจัยเรื่องสภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ หลักสูตรสาขาทัศนศึกษา แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยการศึกษาศาสตร์ ครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ อาจารย์ที่สอนอยู่ในหลักสูตรสาขาทัศนศึกษา แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยการศึกษาศาสตร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตโชติเวช และ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ที่สอนวิชาที่มีลักษณะสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายรายวิชาของแต่ละวิชา ในหลักสูตรสาขาทัศนศึกษา แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยการศึกษาศาสตร์ โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายจากประชากรทั้งหมด มาวิทยาเขตละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน จากรายวิชาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรของสถาบัน ทั้ง 3 วิทยาเขต ดังในตาราง

ตาราง แสดงกลุ่มตัวอย่างแยกตามวิทยาเขตและวิชาที่ต้องการใช้หลักการด้านศิลปะ
เป็นพื้นฐานในการเรียนการสอน

ลำดับ	วิชาที่สัมพันธ์และ เกี่ยวข้องกับการใช้ ความรู้ด้านหลักการศิลปะ	ประเภท	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต			รวม	หมายเหตุ
			โชติเวช/ จำนวนคน	พระนครใต้/ จำนวนคน	เทคนิคกรุงเทพ/ จำนวนคน		
1	คผ.3101 การออกแบบเครื่องแต่งกาย 1	1	1	1	1	3	บางวิชามี
2	คผ.4102 หลักศิลป์	1	1	1	1	3	อาจารย์
3	คผ.4103 การวาดภาพคนเพื่อแสดงแบบ	1	1	1	1	3	ผู้สอน
4	คผ.1022 ศิลปะการตกแต่ง เสื้อ	1	1	1	1	3	มากกว่า
5	คผ.2204 การตกแต่งและย้อมสีเบื้องต้น	2	1	1	1	3	1 คน แต่
6	คผ.2011 การทำบาติก	2	1	1	1	3	ใช้ในการ
7	คผ.2012 ซิลค์สกรีน	2	1	1	1	3	วิจัยเพียง
8	คผ.3202 การออกแบบเครื่องแต่งกาย 2	1	1	1	1	3	1 คน
9	คผ.3214 การออกแบบลายผ้าและเทคนิค การทอ	2	1	1	1	3	
10	คผ.3215 การออกแบบลายผ้าและเทคนิค การพิมพ์	2	1	1	1	3	
รวมอาจารย์ผู้สอนทั้งสิ้นจำนวน		15	10	10	10	30	

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ชุด โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวกับความรู้ด้านหลักการศิลปะ เอกสารหลักสูตรสาขา ศึกษาศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบัน เทคโนโลยีราชวมงคล

2. ศึกษาเกณฑ์และวิธีสร้างเครื่องมือจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็น ให้ครอบคลุมเนื้อหาความรู้เรื่องหลักการศิลปะ ที่ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ส่วนประกอบทางด้านการเห็น ได้แก่ เส้น รูปร่าง-รูปทรง ลักษณะพื้นผิว และสี

3.2 หลักการศิลปะ ได้แก่ ความสมดุล จังหวะ ขนาดสัดส่วน จุดเด่นหรือ การเน้น การตัดกัน และความกลมกลืน

นำเนื้อหาเหล่านี้มากระจายออกเป็นรายละเอียดแล้วรวบรวมจัดเป็นหมวดหมู่ สร้างเป็นคำถามย่อย แล้วนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำข้อที่ควรแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติม

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน โดยกำหนดผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านศิลปะและผู้เชี่ยวชาญทางด้านผ้าและเครื่องแต่งกายด้านละ 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงความชัดเจนของภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา

5. นำแบบสอบถามไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุงใหม่ ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ ที่ปรึกษาและกรรมการ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ตลอดจนสำนวนภาษาอีกครั้งหนึ่ง

6. ปรับปรุงแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับอาจารย์ผู้สอนวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย ภาควิชาศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏ จำนวน 7 ท่าน โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายรายวิชาคัดเลือกอาจารย์ที่ใช้ศิลปะเป็นความรู้พื้นฐาน ในการเรียนการสอน และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบทั้ง 7 ฉบับแล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น

ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72 แสดงว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับสูง เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อให้ออกหนังสือ ถึงหัวหน้าภาควิชาคหกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต หัวหน้าแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตโชติเวช และวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 9 ถึง 31 ธันวาคม 2535 ได้แบบสอบถามคืนครบ ทั้ง 3 วิทยาเขต ๗ ละ 10 ฉบับ รวมทั้งหมด 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการนำความรู้ด้านหลักการศิลปะซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบทางด้านการเห็นและหลักการศิลปะ ไปใช้ในการเรียนรู้และปฏิบัติงานกับวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องในหลักสูตรสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย มาวิเคราะห์เป็นรายข้อ ซึ่งเป็นมาตรฐานส่วนประเมินค่า โดยการจัดอันดับ (rank) ของความคิดเห็น (ลิวน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2528 : 68) โดยใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ดังนี้

1.00 - 1.49	หมายความว่า	ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนน้อยที่สุด
1.50 - 2.49	หมายความว่า	ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนน้อย
2.50 - 3.49	หมายความว่า	ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนปานกลาง

3.50 - 4.49 หมายความว่า ต้องการนำไปใช้ในการเรียน
การสอนมาก

4.50 - 5.00 หมายความว่า ต้องการนำไปใช้ในการเรียน
การสอนมากที่สุด

2. ส่วนของแบบสอบถามถึงข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาที่ควรปรับปรุง
หรือเพิ่มเติมเป็นรายข้อ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ ผู้วิจัยจะนำมาหาความถี่ โดยพิจารณาเป็น
ค่าร้อยละตามข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha
Coefficient) ของครอนบาค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{s_1^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

s_i^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ

s_t^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 59)

2.1 ค่าเฉลี่ย ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน

n แทน จำนวนคะแนนทั้งหมด

2.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2528 : 62)

$$S.D. = \sqrt{\frac{(X - \bar{X})^2}{N - 1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

$N - 1$ แทน เป็นจำนวนตัวแปรอิสระ (Degree of Freedom)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสำรวจความคิดเห็นเรื่อง "สภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะในหลักสูตรสาขากรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร คือ อาจารย์ที่สอนวิชาที่มีลักษณะสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายรายวิชาของแต่วิชา ในหลักสูตรสาขากรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 วิทยาเขตโดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ตามวิธีการที่ได้กำหนดในบทที่ 3 ซึ่งปรากฏผลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ตาราง 1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	3	10
หญิง	27	90
รวม	30	100

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ครูกรรมศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 90 และเป็นชายเพียง ร้อยละ 10

ตาราง 2 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18 - 35 ปี	17	56.70
36 ปีขึ้นไป	13	43.30
รวม	30	100.

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า ครูคหกรรมศาสตร์อายุตั้งแต่ 18 - 35 ปี มีร้อยละ 56.70 ส่วนครูคหกรรมศาสตร์ที่มีอายุมากกว่า 36 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 43.30

ตาราง 3 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิ

วุฒิ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปริญญาตรี	25	83.33
สูงกว่าปริญญาตรี	5	16.66
รวม	30	100

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า ครูคหกรรมศาสตร์ส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี มีร้อยละ 83.33 ส่วนครูคหกรรมศาสตร์ที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีเพียง ร้อยละ 16.66

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม
เกี่ยวกับการนำความรู้ทางด้านหลักการศิลปะไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และปฏิบัติงานจาก
ส่วนประกอบทางการเห็น ได้แก่ เส้น รูปร่างและรูปทรง ลักษณะพื้นผิว สี และ
หลักการศิลปะ ได้แก่ ความสมดุล จังหวะ ขนาดและสัดส่วน จุดเด่นหรือการเน้น การตัดกัน
และความกลมกลืน

ตาราง 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางการเห็นในส่วนของ
เส้นไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	ลักษณะของเส้น ได้แก่ เส้นตั้ง เส้นนอน เส้นทแยงมุมหรือเส้นเฉียง เส้นโค้ง เส้นซิกแซกหรือเส้นหยัก ฯลฯ เพื่อใช้เป็น พื้นฐานในการสร้างรูปแบบ			
1.1	ลวดลายเลียนแบบธรรมชาติ	4	4.03	0.85
1.2	ลวดลายเรขาคณิต	3	4.10	0.78
1.3	ลวดลายนามธรรม (อิสระ)	8	3.70	0.34
2.	ลักษณะของเส้นที่แสดงความหนา ความลึก เพื่อใช้ประกอบโครงสร้างของรูปแบบต่าง ๆ	5	3.97	0.88
3.	การใช้เส้นเพื่อสร้างภาพลวงตา เช่น ทำให้รูปทรงเล็กลง	6	3.93	0.96
4.	การใช้เส้นเพื่อสื่อความหมายด้านจิตวิทยา เช่น เส้นโค้งให้ความรู้สึกอ่อนโยน	1	4.50	0.69

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
5.	การใช้เส้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ถ่ายทอด รูปแบบต่าง ๆ	7	3.80	0.91
6.	การใช้เส้นเพื่อสื่อแสดงถึง ทิศทาง ความรู้สึกเคลื่อนไหว และน้ำหนัก	2	4.13	0.81

จากตาราง 4 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย มีความต้องการได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับเส้นในระดับมากทั้งสิ้น คือตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 3.70 ขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งอันดับ (R) ที่สูงที่สุด ได้แก่ การใช้เส้น เพื่อสื่อความหมายด้านจิตวิทยา มีการใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.69) อันดับ 2 การใช้เส้นเพื่อสื่อแสดงถึงทิศทาง ความรู้สึกเคลื่อนไหวและน้ำหนัก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.81) อันดับ 3 ลักษณะของเส้น ที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบลวดลายเรขาคณิต ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.78) อันดับ 4 ลักษณะของเส้นที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบลวดลายเลียนแบบธรรมชาติ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.85) อันดับ 5 ลักษณะของเส้นที่แสดงความหนา ความลึก เพื่อประกอบโครงสร้างของรูปแบบต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.88) และอื่น ๆ

ตาราง 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางด้านการเห็นในส่วนของ
รูปร่างรูปทรงไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	การใช้รูปร่าง รูปทรงเรขาคณิตพื้นฐาน เช่น รูปกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมเพื่อสื่อหรือ สร้างสรรค์ความงามในรูปแบบต่าง ๆ	1	4.10	0.59
2.	การใช้รูปร่าง รูปทรงเรขาคณิตพื้นฐาน เช่น รูปกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมเพื่อสื่อความหมาย ในเชิงความรู้สึก เช่น ความอ่อนหวาน ความรวดเร็ว ความสงบ	2	3.90	0.55
3.	การใช้รูปร่าง รูปทรงเรขาคณิตในลักษณะที่นำ รูปแบบในธรรมชาติมาประดิษฐ์ สักด ตัด ทอน เพื่อสื่อ หรือสร้างสรรค์ความงามในรูปแบบ ต่าง ๆ	4	3.53	0.89
4.	การใช้รูปร่างรูปทรงเรขาคณิตในลักษณะที่นำรูปแบบ ธรรมชาติมาประดิษฐ์ สักด ตัด ทอน เพื่อสื่อ ความหมายในเชิงความรู้สึก	5	3.47	0.92
5.	การใช้รูปร่าง รูปทรงธรรมชาติ (ชีวิรูป) เช่น คน สัตว์ พืช และวัตถุเพื่อสื่อหรือสร้างสรรค์ ความงามในรูปแบบต่าง ๆ	6	3.43	0.83
6.	การใช้รูปร่าง รูปทรงธรรมชาติ (ชีวิรูป) เช่น คน สัตว์ พืช และวัตถุ เพื่อสื่อความหมาย ในเชิงความรู้สึก	7	3.40	0.92

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
7.	การใช้รูปร่าง รูปทรงนามธรรมหรือรูปร่าง รูปทรง อิสระเพื่อสื่อถึงความงามในรูปแบบต่าง ๆ และความรู้สึก	3	3.60	0.92

จากตาราง 5 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย มีความต้องการใช้ความรู้เกี่ยวกับรูปร่างและรูปทรงอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก คือ ตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 3.40 ขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อันดับ (R) ที่สูงที่สุดได้แก่การใช้รูปร่าง รูปทรงเรขาคณิตพื้นฐานเพื่อสื่อหรือสร้างสรรค์ความงามในรูปแบบต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.59) อันดับ 2 รูปร่างรูปทรงเรขาคณิตพื้นฐานเพื่อสื่อความหมายในเชิงความรู้สึก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.55) อันดับ 3 รูปร่างรูปทรงนามธรรมหรืออิสระ เพื่อสื่อถึงความรู้สึกและความงามในรูปแบบต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.92) อันดับ 4 รูปร่าง รูปทรง เรขาคณิตในลักษณะที่นำรูปแบบในธรรมชาติมาประดิษฐ์ สกัด ตัดทอน เพื่อสื่อหรือสร้างสรรค์ความงามในรูปแบบต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.89) ส่วนอันดับ 5 ถึง 7 มีการนำไปใช้อยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น

ตาราง 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางการเห็นในส่วนของ
ลักษณะพื้นผิวไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	ลักษณะพื้นผิวในเชิงการรับรู้ทางการสัมผัส เช่น ความหนา บาง สาก นุ่ม หรือ กระด้าง ที่มีผลต่อการรับรู้			
1.1	ในด้านความสวยงามเหมาะสมของ รูปแบบศิลปะ	4	3.93	0.73
1.2	ในด้านความรู้สึกอารมณ์ เช่น อ่อนโยน แข็งแกร่ง สว่าง ลึกลับ	2	4.03	0.57
2.	ลักษณะพื้นผิวในเชิงการรับรู้ทางสายตาซึ่ง เกิดจากรูปแบบของแสง เงา และสี เช่น ผิวมันวาวผิวด้าน ผิวขรุขระหรือราบเรียบ ที่มีผลต่อการรับรู้			
2.1	ในด้านความสวยงามเหมาะสมของ รูปแบบศิลปะ	5	3.80	0.67
2.2	ในด้านความรู้สึกอารมณ์	1	4.10	0.60
2.3	ในการถ่ายทอดมิติ ใกล้ไกล ลึกตื้น	6	3.73	0.73
2.4	ในการลงตาให้ดู เล็ก ใหญ่ แคบ กว้าง ฯลฯ	3	3.97	0.71

จากตาราง 6 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย มีความต้องการใช้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะพื้นผิวในระดับมากที่สุด คือตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 3.73 ขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งอันดับ (R) ที่สูงที่สุด ได้แก่ การรับรู้ทางสายตาซึ่งเกิดจากรูปแบบของแสงเงา และสี ในด้านความรู้สึกอารมณ์ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.60) อันดับ 2 ลักษณะพื้นผิวในเชิง การรับรู้ทางการสัมผัสในด้านความรู้สึกอารมณ์ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.57) อันดับ 3 ลักษณะพื้นผิวในเชิงการรับรู้ทางสายตา ซึ่งเกิดจากรูปแบบของแสง เงา และสี ในด้านการ ลวงตา ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.71) อันดับ 4 ลักษณะพื้นผิวในเชิงการรับรู้ทางการสัมผัส ในด้านความสวยงามเหมาะสมของรูปแบบศิลปะ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.73) และอื่น ๆ

ตาราง 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบของด้านการเห็นในส่วนของ
สีไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	คุณสมบัติสีและวิธีการใช้สีประเภทต่าง ๆ			
1.1	ประเภทสีน้ำ สีโปสเตอร์	6	3.70	0.89
1.2	ประเภทสีหมึก	9	2.43	0.80
1.3	ประเภทสีน้ำมัน	11	1.20	0.80
1.4	ประเภทสีอะคริลิก	10	2.00	0.84
1.5	ประเภทสีหมึกพิมพ์	8	2.63	0.94
1.6	ประเภทสีย้อม	7	3.60	0.85
2.	การใช้ทฤษฎีสีในการออกแบบ เช่น ความรู้ เกี่ยวกับน้ำหนักอ่อนแก่ของสี สีตรงข้าม สีใกล้เคียง	2	4.30	0.62
3.	การใช้สีถ่ายทอดมิติ เช่น ความลึกตื้น ใกล้ไกล	5	3.70	0.74
4.	การใช้สีสร้างภาพลวงตาด้านความหนา บาง แคบ กว้าง สูง ต่ำ	3	4.07	0.69
5.	การใช้สีเพื่อสื่อความหมายด้านจิตวิทยา เพื่อให้เกิดความรู้สึก อารมณ์	1	4.53	0.62
6.	การใช้สีในการตกแต่งสร้างความงาม บนพื้นผิว	4	3.90	0.79

จากตาราง 7 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย มีความต้องการใช้ความรู้เกี่ยวกับ สี ในระดับน้อยที่สุดถึงระดับมากที่สุด คือตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 1.20 ขึ้นไปถึง 4.53 เปอร์เซนต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้สีเพื่อสื่อความหมายด้านจิตวิทยา มีการใช้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.62) อันดับ 2 ทฤษฎีสีในการออกแบบ มีการใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.62) อันดับ 3 การใช้สีสร้างภาพลวงตามีการใช้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.69) อันดับ 4 การใช้สีในการตกแต่งสร้างความงามบนพื้นผิวในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.79) อันดับ 5 การใช้สีถ่ายทอดมิติในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.74) สำหรับข้อ คุณสมบัติและวิธีการใช้สีประเภทต่าง ๆ มีการใช้ระดับน้อยที่สุดจนถึงระดับมากตามลำดับ คือ อันดับ 6 ประเภทสีน้ำสีโปสเตอร์มีการใช้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.89) เช่นเดียวกับอันดับ 7 ประเภทสีย้อม ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.85) อันดับ 8 มีการใช้ในระดับปานกลาง เป็นประเภทสีหมึกพิมพ์ ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 0.94) อันดับ 9 มีการใช้ในระดับน้อยคือประเภทสีหมึก ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.80) เช่นเดียวกับอันดับ 10 ประเภทสีอะครีลิก ($\bar{X} = 2.00$, S.D. = 0.84) ส่วนอันดับ 11 มีการใช้ในระดับน้อยที่สุดได้แก่ ประเภทสีน้ำมัน ($\bar{X} = 1.20$, S.D. = 0.80)

ตาราง 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของความสมดุล
ไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	การจัดวางน้ำหนัก แบบ 2 ซีก ซ้าย ขวา เท่า ๆ กันเพื่อสร้างความรู้สึก สมดุล มั่นคง ไม่เอนเอียงหรือความสงบนิ่ง	2	4.20	0.70
2.	การจัดความสมดุลโดยที่ 2 ซีก ซ้าย ขวา มีน้ำหนักต่างกันแต่แก้การเสียศูนย์ โดยการจัดทิศทางระยะใกล้ไกลของรูปแบบ จากศูนย์กลางของระยะภาพ	5	3.73	0.82
3.	การจัดความสมดุลโดยที่ 2 ซีก ซ้าย ขวา ไม่เท่าเทียมกัน แต่แก้การเสียศูนย์โดยจัด ให้ส่วนที่ เบากว่า หรือ ค่อยกว่า มีสี รูปร่าง รูปทรง หรือ พื้นผิว ที่แปลกน่าสนใจกว่า	3	3.77	0.96
4.	การจัดความสมดุลแบบที่ 2 ซีก ซ้าย ขวา มีน้ำหนักไม่เท่ากัน แต่แก้การเสียศูนย์ โดยการใช้สี เส้น รูปร่างรูปทรง หรือพื้นผิว ที่ตัดกัน	4	3.75	0.82
5.	ความสมดุลมีผลต่อการรับรู้ทางสายตา เช่น สร้างความไม่ขัดตาและมีส่วนทำให้รูปแบบดู สบายตา	1	4.40	0.71

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
6.	ความสมดุลมีผลต่ออารมณ์ เช่น สร้างความรู้สึก ตื่นเต้น ไร้ใจ ความสงบเงียบหรือการ เคลื่อนไหว วุ่นวายโกลาหล	6	3.70	0.72

จากตาราง 8 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย มีความต้องการใช้ความรู้เกี่ยวกับความสมดุล ในระดับมากที่สุด คือตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 3.70 ขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสมดุลที่มีผลต่อการรับรู้ทางสายตา มีการใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.71) อันดับ 2 การจัดวางน้ำหนักแบบ 2 ซีก ซ้าย ขวา เท่า ๆ กัน เพื่อสร้างความรู้สึกมั่นคงไม่เอนเอียง ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.70) อันดับ 3 คือ การจัดความสมดุลโดยที่ 2 ซีกซ้าย ขวาไม่เท่ากันแต่แก้การเสียศูนย์โดยจัดให้ส่วนที่เหลือเบากว่าหรือค้ำกว่า มีสี รูปร่างหรือพื้นผิว ที่แปลกน่าสนใจกว่า ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.96) อันดับ 4 การจัดความสมดุลแบบที่ 2 ซีกซ้าย ขวา มีน้ำหนักไม่เท่ากัน แต่แก้การเสียศูนย์โดยใช้สี เส้น รูปร่างรูปทรงหรือพื้นผิวที่ตัดกัน ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.82) และอื่น ๆ

ตาราง 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของจังหวะไปใช้
ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	การจัดผลงานให้ส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น สี เส้น หรือทิศทาง รูปร่าง รูปทรงและพื้นผิว ต่อเนื่องซ้ำตัวในรูปแบบของลวดลาย (Pattern)	2	3.90	0.94
2.	การจัดทำให้เกิดจังหวะที่ตื่นเต้น เร้าใจโดย การจัดส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น สี เส้น หรือทิศทาง รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิวให้มี บางส่วนแปลกแตกต่างกันออกไป	3	3.83	0.93
3.	การสร้างจังหวะในผลงานเพื่อดึงดูดสายตา ให้ติดตามต่อเนื่อง (การนำสายตา)	4	3.80	0.75
4.	การสร้างจังหวะในผลงานเพื่อก่อให้เกิดผลด้าน อารมณ์ เช่น อ่อนโยน ตื่นเต้น เร้าใจ หรือสงบ ราบรื่น	1	4.41	0.75

จากตาราง 9 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย
มีความต้องการใช้ความรู้เกี่ยวกับจังหวะในระดับมากที่สุด คือตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 3.80 ขึ้นไป
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างจังหวะในผลงาน เพื่อก่อให้เกิดผลด้านอารมณ์ มีการใช้มากที่สุด
($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.75) อันดับ 2 การจัดผลงานให้ส่วนประกอบต่าง ๆ ต่อเนื่องซ้ำตัว
ในรูปแบบของลวดลาย ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.94) อันดับ 3 การจัดให้เกิดจังหวะที่ตื่นเต้น
เร้าใจให้มีบางส่วนแปลกแตกต่างกันออกไป ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.93) อันดับที่ 4
การสร้างจังหวะในผลงานเพื่อดึงดูดสายตาให้ติดตามต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.75)

ตาราง 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของคุณลักษณะ
ไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	ความรู้เกี่ยวกับระบบของขนาดและสัดส่วนที่ได้ มาตรฐาน เช่น ระบบของสัดส่วนแบบกรีก (Golden Section)	5	3.17	0.83
2.	สร้างภาพลงตาด้วยการใช้สี เส้น รูปร่างและ รูปทรง เช่น ทำให้คนรูปร่างเตี้ยดูสูงขึ้น	1	4.27	0.77
3.	สร้างภาพลงตาด้วยการใช้พื้นผิวเป็นตัวแทน ขนาดสัดส่วน เช่น ทำให้ดูเล็กลง ใหญ่ขึ้น กว้างขึ้น หรือแคบลง	2	4.17	0.73
4.	แนวคิดในการบิดเบือนขนาดสัดส่วนของ รูปแบบผลงานในลักษณะเพิ่ม ลด สกัด ตัดทอน ให้เกินหรือต่างจากความเป็นจริง เพื่อให้เกิด การสร้างสรรค์รูปแบบที่แปลกใหม่สะดุดตา	3	3.97	0.80
5.	แนวคิดในการบิดเบือนขนาดสัดส่วนของ รูปแบบผลงานในลักษณะ เพิ่ม ลด สกัด ตัดทอนให้เกินหรือต่างจากความเป็นจริง เพื่อ ให้เกิดผลด้านการรับรู้ทางอารมณ์	4	3.60	0.88

จากตาราง 10 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย มีความต้องการใช้ความรู้เกี่ยวกับ ขนาดและสัดส่วน ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก คือตั้งแต่ ค่าเฉลี่ย 3.17 ขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างภาพลวงตาด้วยการใช้สี เช่น รูปร่าง และรูปทรง มีการใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.77) อันดับ 2 การสร้างภาพลวงตา ด้วยการใช้น้ำหนักเป็นตัวกำหนด ขนาด และสัดส่วน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.73) อันดับ 3 แนวคิดในการบิดเบือนขนาดและสัดส่วนของรูปแบบของผลงานในลักษณะ เพิ่ม ลด สกัด ตัดทอน ให้เกิดการสร้างสรรค์รูปแบบที่แปลกใหม่ สะดุดตา ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.80) อันดับ 4 แนวคิดในการบิดเบือนขนาดและสัดส่วนของรูปแบบผลงานในลักษณะ เพิ่ม ลด สกัด ตัดทอนให้เกิน หรือต่างจากความเป็นจริง เพื่อให้เกิดผลด้านการรับรู้ทางอารมณ์ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.88) ส่วนความรู้เกี่ยวกับระบบขนาดสัดส่วน แบบมาตรฐาน เช่นระบบสัดส่วนแบบกรีก นั้น มีการใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.83)

ตาราง 11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของคุณจุดเด่น
หรือการเน้นไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	การเน้นจุดเด่นของผลงานโดยการจัดหรือ วางแผนการใช้			
1.1	ขนาดของรูปแบบลวดลายเป็นตัวเน้นจุดเด่น	2	4.13	0.62
1.2	ความเข้มของสี เป็นตัวเน้นจุดเด่น	1	4.30	0.74
1.3	การกำหนดทิศทางเป็นตัวเน้นให้เกิดจุดเด่น	3	4.07	0.68
1.4	การเน้นจุดเด่นโดยใช้รูปแบบต่าง ๆ	5	3.53	0.62
1.5	การเน้นจุดเด่นโดยใช้ลักษณะพื้นผิว	4	3.57	0.74
1.6	การเน้นจุดเด่นโดยใช้แสงเงา	7	3.07	0.89
1.7	การเน้นจุดเด่นโดยใช้บริเวณว่าง	8	2.87	0.89
2.	ความสำคัญของจุดด้อยที่ช่วยเสริมหรือเน้นจุดเด่น	6	3.33	0.95

จากตาราง 11 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย
มีความต้องการใช้ความรู้เกี่ยวกับจุดเด่นหรือการเน้นอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก
คือตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 2.87 ขึ้นไปถึง 4.30 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นจุดเด่นด้วยความเข้ม
ของสี มีการใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.74) อันดับ 2 การเน้นด้วยขนาดของ
รูปแบบลวดลาย ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.62) อันดับ 3 การเน้นด้วยการกำหนดทิศทาง
หรือบริเวณว่าง ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.68) อันดับ 4 การเน้นจุดเด่นโดยใช้ลักษณะ
พื้นผิว ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.74) อันดับ 5 การเน้นจุดเด่นโดยใช้รูปแบบต่าง ๆ
($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.62) ส่วนอันดับ 6 ถึง 8 มีการนำไปใช้ใช้อยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น

ตาราง 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของการตัดกัน
ไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	การตัดกันหรือสร้างความแตกต่างกัน ด้วย สี เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวและ แสงเงา	2	4.03	0.71
2.	การจัดวางรูปแบบให้เกิดความแตกต่างหรือตัดกัน เพื่อสร้างความสะอาด น่าสนใจ	1	4.13	0.67
3.	การจัดวางรูปแบบให้เกิดความแตกต่างหรือตัดกัน เพื่อสร้างความรู้สึก ด้านอารมณ์เช่น ความตื่นเต้น ความรุนแรง	4	3.77	0.88
4.	การสร้างความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อทำให้เกิด ความหนา บาง ใกล้ไกล ลึกตื้น	5	3.73	0.89
5.	การสร้างความแตกต่างกันหรือตัดกันเพื่อลงตา เช่น ทำให้รูปทรงเล็กลง	3	3.93	0.76

จากตาราง 12 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย
มีความต้องการใช้ความรู้เกี่ยวกับ การตัดกัน ในระดับมากที่สุด คือตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 3.73
ขึ้นไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดวางรูปแบบให้เกิดความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อสร้างความสะอาด
น่าสนใจมีการนำไปใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.67) อันดับ 2 การตัดกันด้วยสี
เส้น รูปร่าง พื้นผิวหรือแสงเงา ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.76) อันดับ 4 การจัดวางรูปแบบ
ให้เกิดความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อสร้างความรู้สึกด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.88)
และอันดับ 5 การสร้าง ความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อทำให้เกิดความหนา บาง ใกล้ไกล ลึกตื้น
($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.89)

ตาราง 13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของความกลมกลืนไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อ	ข้อความ	R	$\bar{X}$	S.D.
1.	การสร้างความกลมกลืนด้วยส่วนประกอบของ สี เส้น รูปร่าง รูปทรงและ พื้นผิว	3	4.37	0.60
2.	เน้นความสำคัญของความกลมกลืนในการ ออกแบบเพื่อสร้างความเหมาะสม สมบูรณ์ลงตัว ของผลงาน	4	4.17	0.72
3.	เน้นความสำคัญของความกลมกลืนสอดคล้อง ในการออกแบบเพื่อสร้างความรู้สึกราว เช่น ความอ่อนโยน ราบรื่น	5	4.07	0.58
4.	การวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบ ให้ สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย	1	4.47	0.62
5.	การวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบ ให้สัมพันธ์สอดคล้องกับวัสดุที่ใช้	2	4.40	0.61

จากตาราง 13 ในการเรียนการสอนภาควิชาพื้นฐานของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับ ความกลมกลืน ในระดับมากที่สุด คือตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 4.07 ขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยมีการใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.62) อันดับ 2 การวางแผนจัดส่วนประกอบของ
ออกแบบให้สัมพันธ์สอดคล้องกับวัสดุที่ใช้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. 0.61) อันดับ 3 การสร้าง
ความกลมกลืนด้วยส่วนประกอบของ สี เส้น รูปร่างรูปทรง และพื้นผิว ($\bar{X} = 4.37$,
S.D. = 0.60) อันดับ 4 การเน้นความสำคัญของความกลมกลืนในการออกแบบเพื่อสร้าง

ความเหมาะสม สมบูรณ์ตัวของผลงาน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.72) และอันดับ 5
การเน้นความสำคัญของความกลมกลืนสอดคล้องในการออกแบบเพื่อสร้างความรู้สึกอารมณ์
($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.58)

สำหรับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาแบบปลายเปิด (Open - Ended)
เกี่ยวกับส่วนประกอบทางด้านการเห็นและหลักการศิลปะที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติม
นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องที่ใช้ในการเรียนการสอนอยู่
ในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายนั้น ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามท่านใดเสนอแนะ
ความคิดเห็น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะในการเรียนรู้และปฏิบัติงานกับวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรสาขาเกษตรกรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้ที่ใช้สอนเป็นพื้นฐานในเรื่องส่วนประกอบทางด้านการเห็น ได้แก่ เส้น รูปร่างและรูปทรง ลักษณะพื้นผิว สี และหลักการศิลปะ ได้แก่ ความสมดุล จังหวะ ขนาดและสัดส่วน จุดเด่นหรือการเน้น การตัดกันและความกลมกลืน

โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้ง 3 วิทยาเขต จากอาจารย์ในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายวิทยาเขตละ 10 คน ได้แก่ วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วิทยาเขตโชติเวช และวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ รวมทั้งสิ้น 30 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 27 คน และที่เหลือเป็นชาย 3 คน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยคิดเป็น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชากรที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นหญิงมากกว่าชาย คือเป็นหญิงร้อยละ 90 และเป็นชายร้อยละ 10 ส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 18 - 25 ปี คือ มีร้อยละ 56.70 และอายุ 36 ปี ขึ้นไปร้อยละ 43.30 ส่วนการศึกษามีวุฒิปริญญาตรี ร้อยละ 83.33 และมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 16.66 และจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีเท่ากัน คือ วิทยาเขตละ 33.3 เปอร์เซนต์

2. แบบสอบถามความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

2.1 ความคิดเห็นในลักษณะที่มีข้อความให้เลือกตอบตามระดับความคิดเห็น ตั้งแต่ น้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด

2.2 ความคิดเห็นในลักษณะเป็นข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม (แบบปลายเปิด) โดยในข้อนี้ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ระบุไว้ แสดงว่า ข้อคำถามอาจมีเนื้อหาครอบคลุมหลักการศิลปะ ได้เป็นอย่างดี หรืออีกประการหนึ่ง ผู้ตอบแบบสอบถามอาจจะเห็นถึงความต้องการนำไปใช้มากกว่าความเป็นไปได้ ในการนำไปปฏิบัติจริง

ฉะนั้นจึงสรุปได้จากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำความรู้ ด้านหลักการศิลปะ ไปใช้ในการเรียนรู้และปฏิบัติงานจากส่วนประกอบทางด้านการเห็นและหลักการศิลปะ ได้ดังนี้

เส้นเป็นส่วนประกอบทางด้านการเห็นที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียน การสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ด้วยการนำลักษณะของเส้น และการใช้เส้นไปใช้ในรูป แบบต่าง ๆ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.62)

รูปร่างและรูปทรงเป็นส่วนประกอบทางด้านการเห็นที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐาน ของการเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ด้วยการนำ รูปร่างรูปทรงเรขาคณิต รูปร่างรูปทรงจากธรรมชาติและรูปร่างรูปทรงนามธรรมไปใช้ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.80)

ลักษณะพื้นผิวเป็นส่วนประกอบทางด้านการเห็นที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของ การเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ด้วยการนำลักษณะพื้นผิวที่เกิดจากการสัมผัสด้วย สายตา และจากการสัมผัสไปใช้ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.61)

สีเป็นส่วนประกอบทางด้านการเห็นที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียน การสอน ในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายได้น้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด โดยมีการนำไปใช้มากที่สุดเพื่อ สื่อความหมายทางด้านจิตวิทยา ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.62) ส่วนน้อยที่สุดคือการใช้สีบางชนิด ในการทํางาน ซึ่งได้แก่ สีน้ำมัน ($\bar{X} = 1.20$, S.D. = 0.80) นอกนั้นใช้อยู่ในระดับมาก และปานกลาง ซึ่งโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 2.68)

ความสมดุลเป็นหลักการศิลปะที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ด้วยการนำลักษณะของการจัดวางน้ำหนักในรูปแบบต่าง ๆ ให้เกิดความสมดุลด้วยสายตาและอารมณ์นำไปใช้ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.62)

จังหวะ เป็นหลักการศิลปะที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ด้วยการจัดและการสร้างจังหวะในรูปแบบต่าง ๆ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.67)

ขนาดและสัดส่วน เป็นหลักการศิลปะที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ด้วยการนำความรู้เกี่ยวกับระบบของขนาดสัดส่วนการสร้างภาพลงตาด้วยการใช้สี เส้น รูปร่างและรูปทรง และพื้นผิว ประกอบกับแนวคิดในการบิดเบือนขนาดสัดส่วนซึ่งมีการนำไปใช้โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.66)

จุดเด่นหรือการเน้น เป็นหลักการศิลปะที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายอยู่ในระดับปานกลางจนถึงมาก โดยการเน้นจุดเด่นด้วยการจัดหรือวางแผนการใช้ขนาดของรูปแบบสวดลาย ความเข้มของสี ทิศทางหรือบริเวณว่าง และลักษณะพื้นผิวจะมีการนำไปใช้มาก ส่วนการเน้นด้วยแสงเงา และบริเวณว่างกับความสำคัญของจุดค้อยที่ช่วยเสริมจุดเด่น ซึ่งมีการนำไปใช้อยู่ในระดับปานกลางแต่โดยส่วนรวมแล้วใช้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.50)

การตัดกัน เป็นหลักการศิลปะที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ด้วยการจัดวางรูปแบบ และการสร้างความแตกต่างกันซึ่งมีการนำไปใช้โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.60)

ความกลมกลืน เป็นหลักการศิลปะที่ต้องการนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ด้วยการสร้างความกลมกลืนด้วย เส้น สี รูปร่าง รูปทรงและพื้นผิว การเน้นความสำคัญของการออกแบบ ส่วนการวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบซึ่งมีการนำไปใช้โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.41)

อภิปรายผล

1. สภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ทางด้านหลักการศิลปะเป็นพื้นฐานการเรียนการสอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายทั้ง 3 วิทยาเขต เป็นหญิงมากกว่าเป็นชาย ซึ่งส่วนมากจะมีอายุ 18 - 35 ปี ทางด้านการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

2. ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายที่ต้องการใช้วิชาความรู้เกี่ยวกับหลักการศิลปะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบทางด้านการเห็นได้แก่ เส้น รูปร่างและรูปทรง ลักษณะพื้นผิว สีและหลักการศิลปะได้แก่ ความสมดุล จังหวะ ขนาดและสัดส่วน จุดเด่นหรือการเน้น การตัดกัน และความกลมกลืนพบว่า

เส้น มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด เห็นได้ว่าอันดับที่มากที่สุดเป็นส่วนของการใช้เส้นในการสื่อความหมายด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้สึกด้านอารมณ์ เป็นสำคัญ โดยการใช้เส้นสื่อความหมายด้านทิศทาง ความรู้สึกเคลื่อนไหว และน้ำหนักซึ่งล้วนเป็นส่วนของการที่เส้นให้ความรู้สึกเชิงนามธรรม อีกทั้งการที่เส้นสร้างการลวงตาในแง่ ลึก ตื้น ใหญ่ขึ้นหรือเล็กลง รวมทั้งความรู้ในการใช้เส้นในเชิงรูปธรรมในการสร้างรูปแบบลวดลายก็มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในเอกสารการสอนชุดศุภธรรมศาสตร์ทั่วไปของสุโขทัยธรรมาธิราช (2527 : 32) ที่ได้กล่าวถึง ความสำคัญต่อความรู้สึกอารมณ์ เส้นตรงให้ความรู้สึกทะมัดทะแมง เส้นโค้งสลายดูรื่นตามีความเคลื่อนไหว และเส้นกรอบนอกมีอิทธิพลต่อรูปร่างผู้สวมใส่เป็นอย่างดี รวมทั้งยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ อัจฉรา วรรณสถิตย์ (2527 : 50) ที่ว่า เส้นมีประสิทธิภาพต่อการลวงตา ทำให้ดูสูงขึ้นหรือเตี้ยลง อ้วนหรือผอม ฯลฯ และยังช่วยให้เห็นความสะอาด หยาบหรือลพ ความสะอาดในบางจุดให้แก่ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายอีกด้วย

รูปร่างและรูปทรง มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เห็นได้ว่า อันดับที่สูงที่สุด ได้แก่ การใช้รูปร่าง รูปทรง เรขาคณิตพื้นฐานเพื่อสื่อหรือสร้างสรรค์ความงามในรูปแบบต่าง ๆ และเพื่อสื่อความหมายในเชิงความรู้สึกอีกด้วย

เช่นเดียวกับรูปร่าง รูปทรงนามธรรม หรืออิสระที่ให้ความรู้สึกและความงามในรูปแบบต่าง ๆ เหมือนกัน ซึ่งก็รวมทั้ง รูปร่างรูปทรงเรขาคณิตในลักษณะที่นำรูปแบบในธรรมชาติมาประดิษฐ์ สกัด ตัดทอน เพื่อสื่อหรือสร้างสรรค์ความงามในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อมูลใน เอกสารการสอนชุดคหกรรมศาสตร์ทั่วไปของ สุโขทัยธรรมาธิราช (2527 : 38) ที่กล่าวถึง แบบของเสื้อผ้านั้นจะต้องคำนึงถึงรูปร่าง ลวดลายของผ้าในการสื่อความหมายที่แตกต่างกัน เช่น รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสจะมีลักษณะสมบูรณ์แบบ มีความมั่นคง ความสงบ ความสมดุลเป็นของตัวเอง และมีลักษณะจำเพาะ ในทางองเดียวกัน วงกลมรูปไข่ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าก็จะให้ความรู้สึกไปอีก อย่างหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับการจัดรูปแบบเชิงซ้อนที่ผู้ออกแบบต้องการสร้างอารมณ์ต่าง ๆ ส่วนที่มี การนำไปใช้ในอันดับปานกลาง ได้แก่ การใช้รูปร่างรูปทรงเรขาคณิตในลักษณะที่นำรูปแบบ ธรรมชาติมาประดิษฐ์ สกัด ตัดทอนเพื่อสื่อความหมายในเชิงความรู้สึก และการใช้รูปร่างรูปทรง ธรรมชาติ เช่น คน สัตว์ พืช และวัตถุเพื่อสื่อสร้างสรรค์ความงามในรูปแบบต่าง ๆ กับเพื่อสื่อความหมายในเชิงความรู้สึกนั้น เมื่อพิจารณาแล้วอาจเป็นเพราะสาเหตุที่ว่า รูปแบบ ธรรมชาตินี้ เมื่อจะต้องนำมาสกัด ตัดทอนให้เป็นรูปร่างรูปทรงเรขาคณิตนั้นยังคงอาศัย การประยุกต์รูปแบบแต่ต้องรักษาเค้าโครงของรูปเดิมอยู่ซึ่งอาจเป็นการจำกัดอิสระในทางความคิด เกินไป

ลักษณะพื้นผิว มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด เห็น ได้ว่า อันดับที่สูงที่สุดเป็นส่วนของการใช้ลักษณะพื้นผิวในเชิงการรับรู้ทางสายตา ซึ่งเกิดจากรู ปแบบของแสง เงา และสี เช่น ผิวมันวาว ผิวด้าน ผิวขรุขระ หรือราบเรียบที่มีผลต่อ การรับรู้ในด้านความรู้สึกอารมณ์เช่นเดียวกับการรับรู้ทางการสัมผัส เช่น ความหนา บาง สาก นุ่ม หรือกระด้างซึ่งมีผลต่อการรับรู้ในด้านอารมณ์ด้วย เช่น อ่อนโยน แข็งแกร่ง สว่าง สีกลับ และในการรับรู้ด้านสายตา ทำให้ดู เล็ก ใหญ่ แคบ กว้าง ฯลฯ อีกทั้งในทางการสัมผัสยังให้ ผลในด้านความสวยงามเหมาะสมของรูปแบบศิลปะเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ลักษณะพื้นผิว ยังให้ผล ในการมองเห็นเป็นมิติ ใกล้ไกล ลึกตื้นอีกด้วย ซึ่งก็สัมพันธ์และสอดคล้องกับข้อมูล ของอัจฉรา วรรณสถิตย์ (2527 : 54) ที่กล่าวว่าลักษณะพื้นผิว โดยเฉพาะของเสื้อผ้ามีความสำคัญ ต่อการเห็นรูปร่างลักษณะของร่างกาย และที่สำคัญคือ สร้างการลวงตาให้ดูผอมลง หรืออ้วนขึ้นได้ เป็นอย่างดี

สี เป็นส่วนประกอบทางด้านการเห็นเพียงชนิดเดียวที่มีระดับความต้องการนำไปใช้ได้หลากหลาย คือตั้งแต่น้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด จะเห็นได้ว่า อันดับการนำไปใช้มากที่สุด คือ การใช้สีเพื่อสื่อความหมายด้านจิตวิทยา ที่มุ่งให้เกิดความรู้สึก อารมณ์เป็นสำคัญ ส่วนที่มีการนำไปใช้ในอันดับมากนั้น ได้แก่ การใช้ทฤษฎีสีในการออกแบบ เช่น ความรู้เกี่ยวกับน้ำหนักอ่อนแก่ของสี สีตรงข้าม สีใกล้เคียง การใช้สีในการสร้างภาพลวงตาให้เกิดความหนา บาง แฉก กว้าง สูง ต่ำ การใช้สีในการตกแต่งสร้างความงามบนพื้นผิว นอกจากนี้ ยังใช้สีในการถ่ายทอด มิติ เช่น ความลึกตื้น ใกล้ไกลอีกด้วย ดังที่ เกษร อิศะจาริ (ม.ป.ป. : 168) กล่าวถึงอิทธิพลของสีที่มีความรู้สึกต่อจิตใจ และสามารถลวงตาให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความกว้าง แฉก ผอมลง หรืออ้วนขึ้น สำหรับคุณสมบัติของสีและวิธีการใช้สีประเภทต่าง ๆ นั้น มีการใช้ในอันดับน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด โดยใช้มากที่สุด ได้แก่ สีน้ำ สีโปสเตอร์ และสีย้อม ส่วนสีที่มีใช้ในอันดับปานกลาง ได้แก่ สีหมึกพิมพ์ นอกนั้นมีการใช้น้อย ได้แก่ สีหมึก และสีอะคริลิก โดยเฉพาะสีที่นำไปใช้ในอันดับน้อยที่สุด ได้แก่ สีน้ำมัน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสีน้ำมันมีคุณสมบัติและวิธีการใช้ที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อนเกินไป ประกอบกับราคาของวัสดุอุปกรณ์มีราคาแพง และค่อนข้างหายาก อีกทั้งเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ต้องใช้สีชนิดดังกล่าวอาจไม่มีความจำเป็นและเหมาะสมเท่าใดนัก ซึ่งก็เช่นเดียวกับสีที่มีการใช้น้อยใกล้เคียงกัน ได้แก่ สีหมึก และสีอะคริลิก สำหรับสีที่นำไปใช้ในอันดับปานกลาง ได้แก่ สีหมึกพิมพ์ ถึงแม้ว่าจะไม่มากและไม่น้อยก็ตามแสดงว่า ยังมีบางวิชาที่ยังใช้ในการเรียนการสอนอยู่ เช่น วิชาศิลปะสกรีน วิชาการออกแบบลายผ้า และเทคนิคการพิมพ์ วิชาการตกแต่งและย้อมสีเบื้องต้น ฯลฯ

สมดุล มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับมากทั้งสี่ด้าน จะเห็นได้ว่า อันดับมากที่สุด เป็นการใช้ความสมดุลที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้วยสายตา เช่น สร้างความไม่ขัดตา และมีส่วนทำให้รูปแบบดูสบายตา กับการจัดวางน้ำหนัก แบบ 2 ซีก ข้ายขวา เท่า ๆ กัน เพื่อสร้างความรู้สึก สมดุล มั่นคง ไม่เอนเอียงหรือความสงบนิ่ง และอีกลักษณะหนึ่ง คือ การจัดความสมดุลโดยที่ 2 ซีกข้ายขวาไม่เท่าเทียมกัน แต่แก้การเสียศูนย์โดยจัดให้มีส่วนที่เบากว่า หรือต้อยกกว่า มีสี รูปร่างรูปทรง หรือพื้นผิว ที่แปลกน่าสนใจกว่า ตลอดจนการใช้สี เส้น รูปร่าง รูปทรง หรือพื้นผิวที่ตัดกันเป็นตัวช่วยให้เกิดการสมดุล รวมทั้งการจัดความสมดุลโดยที่ 2 ซีก

ซ้าย ขวา มีน้ำหนักต่างกันแต่แก้การเสียศูนย์โดยการจัดทิศทาง ระยะใกล้ไกลของรูปแบบจาก ศูนย์กลางของระยะภาพ นอกจากนี้ความสมดุลยังมีผลต่ออารมณ์ เช่น สร้างความรู้สึกตื่นเต้น เร้าใจ ความสงบเงียบหรือการเคลื่อนไหว วุ่นวายไกลาหลออีกด้วย ซึ่งก็ใกล้เคียงสอดคล้องกับ ข้อเขียนของ อัจฉรา วรรณสฤติย์ (2527 : 59) ที่เน้นถึงความสำคัญในการสร้างความสมดุล ประเภทต่าง ๆ ในการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

จังหวัด มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด เห็นได้ว่า อันดับมากที่สุด คือ การสร้างจังหวัดในผลงานเพื่อก่อให้เกิดผลด้านอารมณ์ เช่น อ่อนโยน ตื่นเต้น เร้าใจ หรือสงบราบรื่นและโดยการจัดผลงานให้ส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น สี เส้น หรือทิศทาง รูปร่างรูปทรง และพื้นผิวต่อเนื่องซ้ำตัวในรูปแบบของลวดลาย (Pattern) อีกทั้ง การจัดให้เกิดจังหวัดที่ตื่นเต้นเร้าใจโดยการจัดส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น สี เส้น หรือทิศทาง รูปร่างรูปทรง และพื้นผิวให้มีบางส่วนแปลกแตกต่างกันออกไป ตลอดจนการสร้างจังหวัดในผลงาน เพื่อดึงดูดสายตาให้ติดตามต่อเนื่อง (การนำสายตา) ซึ่งก็สอดคล้องกับ เอกสารการสอน ชุดศุภธรรมศาสตร์ทั่วไปของสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527 : 418) ที่กล่าวถึง การสร้างความประสานสัมพันธ์กันของเส้น แสงเงา และสี ทำให้ผลงานศิลปะนั้นเกิดจังหวัดที่ดูเหมาะสมเจาะ สวยงาม มีคุณค่ามากขึ้น และจังหวัดนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกต่างกันไป เช่น อ่อนหวาน หยาดกระด้างหรือหนักแน่นก็ได้ทั้งสิ้น (อัจฉรา วรรณสฤติย์. 2527 : 58)

ขนาดและสัดส่วน มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เห็นได้ว่าอันดับมากที่สุด คือ การสร้างภาพลวงตาด้วยการใช้สี เส้น รูปร่างรูปทรง เช่นทำให้ คนรูปร่างเตี้ยดูสูงขึ้นกับการสร้างภาพลวงตาด้วยการใช้พื้นผิว เป็นตัวกำหนดขนาดสัดส่วน เช่นทำให้ดูเล็กลง ใหญ่ขึ้น กว้างขึ้น หรือแคบลง อีกทั้งแนวคิดในการบิดเบือนขนาดสัดส่วน ของรูปแบบผลงานในลักษณะ เพิ่ม ลด สกิด คัดทอน ให้เกินหรือต่างจากความเป็นจริง เพื่อให้ เกิดการสร้างสรรค์รูปแบบที่แปลกใหม่สะกดตา และเพื่อให้เกิดผลด้านการรับรู้ทางอารมณ์อีกด้วย ซึ่งตรงกันกับข้อมูลในเอกสารการสอนชุดศุภธรรมศาสตร์ทั่วไปของสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527 : 29, 427) ซึ่งกล่าวว่า ขนาดและสัดส่วนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะองค์ประกอบที่ประคิษฐ์ขึ้นเป็น แบบนั้น จะได้ผลดีก็อยู่ที่ความได้สัดส่วนเหมาะสมกัน และขนาดสัดส่วนยังมีอิทธิพลต่อการลวงตา

ด้านการเห็นทำให้ดูใหญ่ขึ้นหรือเกิดการเปรียบเทียบส่วนที่เหลืออยู่ดูเล็กลง ทั้ง ๆ ที่ขนาดเท่าเดิม ตามความเป็นจริงส่วนที่นำไปใช้ในระดับปานกลาง คือ การนำความรู้เกี่ยวกับระบบของขนาด และสัดส่วนที่ได้มาตรฐาน เช่น ระบบของสัดส่วนของกรีก (Golden Section) ถึงแม้ว่าข้อนี้ จะมีการนำไปใช้ไม่มากนัก แต่ก็ยังมีความสำคัญอยู่กับบางวิชาที่จำเป็นต้องใช้เช่น การออกแบบ เครื่องแต่งกาย 1 และการออกแบบเครื่องแต่งกาย 2 เป็นต้น อีกทั้งเอกสารการสอนชุด ศึกษาศาสตร์ทั่วไปของ สุโขทัยธรรมมาธิราช (2527 : 46 - 47) ที่ได้อธิบายถึงความงาม ในเชิงศิลปะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัว สัดส่วนที่นิยมกันว่างามของแบบ ผู้ดู จะไม่สามารถแยกออกได้เป็นแต่ละส่วน แต่ละอย่าง ทำหน้าที่สัมพันธ์กันดี ถ้าผู้ดูแบบเลื้อแล้ว นามาคัดจะเห็นได้ว่าสัดส่วนของรายละเอียดในแบบมีอิทธิพลอย่างไรแก่รูปร่างนางแบบหรือรูปที่ แสดงแบบจะปรับเข้ากับตัวได้ถูกต้อง

จุดเด่นหรือการเน้น มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ถึงมาก โดยอันดับมากที่สุด คือ การเน้นจุดเด่นของผลงานโดยการจัดหรือวางแผนการใช้ ความเข้มของสีเป็นตัวเน้นจุดเด่น รองลงมาคือขนาดของรูปแบบลวดลาย การกำหนดทิศทาง การใช้ลักษณะผิว และการใช้รูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวเน้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเอกสารการสอน ชุดศึกษาศาสตร์ทั่วไปของสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527 : 45 - 46) ที่ว่า รูปทรง สี และ ผิวสัมผัสเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดจุดสนใจ ส่วนในระดับปานกลางนั้นได้แก่ การเน้นจุดเด่นโดย ใช้แสงเงา และใช้บริเวณว่าง รวมทั้งการใช้ความสำคัญของจุดค้อยที่ช่วยเสริมหรือเน้นจุดเด่น ซึ่งอาจเป็นเพราะความรู้นี้ ไม่มีความจำเป็นกับลักษณะรายวิชาอื่น ๆ ที่ต้องใช้นัก

การตัดกัน มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอันดับ มากที่สุด คือ การจัดวางรูปแบบให้เกิดความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อสร้างความสะดุดตา น่าสนใจ อีกทั้งการสร้าง ความแตกต่างกันด้วยสี เส้น รูปร่างรูปทรง พื้นผิว แสงเงาและเพื่อลวงตา เช่น ทำให้รูปทรงเล็กลง รวมทั้งการจัดวางรูปแบบให้เกิดความแตกต่าง หรือตัดกันเพื่อรู้ ความรู้สึกด้านอารมณ์ เช่น ความตื่นเต้น ความรุนแรง ตลอดจนกระทั่งการสร้าง ความแตกต่าง หรือตัดกันเพื่อให้เกิดความหมายบาง ไกลไกล ลึกตื้น ซึ่งก็สอดคล้องกับการแต่งกายโดยที่

อัจฉราพร ไสละสุต (2524 : 16 - 17) ได้กล่าวถึง การตัดกันหรือความแตกต่างกันทำให้ดูไม่ซ้ำซากน่าเบื่อหน่าย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเน้น การตัดกันของเส้น รูปร่าง สี รวมทั้งพื้นผิวสัมผัสต่าง ๆ วัสดุตกแต่งผิว รวมทั้งลวดลายต่าง ๆ (อัจฉรา วรรณสถิตย์. 2527 : 156) ล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยลดความซ้ำซากน่าเบื่อหน่าย ทั้งสิ้น

ความกลมกลืน มีความต้องการนำไปใช้ในการสอนอยู่ในระดับมากทั้งสิ้น โดยอันดับมากที่สุด คือการวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยและให้สัมพันธ์สอดคล้องกับวัสดุที่ใช้ อีกทั้งการสร้างความกลมกลืนด้วยส่วนประกอบของ สี เส้น รูปร่าง รูปทรงและพื้นผิว รวมทั้งการเน้นความสำคัญของความกลมกลืนในการออกแบบ เพื่อสร้างความเหมาะสม สมบูรณ์ลงตัวของผลงาน ตลอดจนการเน้นความสำคัญของความกลมกลืนสอดคล้องในการออกแบบเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกัน เช่น ความอ่อนโยน ราบรื่น ซึ่งในเรื่องความกลมกลืนนี้ จากข้อมูลเอกสารการสอนชุดคหกรรมศาสตร์ทั่วไปของสุโขทัยธรรมาธิราช (2527 : 48) สรุปไว้สอดคล้องตรงกันว่า ความกลมกลืนนั้นสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) ให้เกิดแก่ผลงาน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวนี้ จะก่อให้เกิดความกลมกลืนสมบูรณ์พร้อมสรรพรวมทั้งการคำนึงถึงความสัมพันธ์กลมกลืนของการออกแบบ การเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมแก่ประโยชน์ใช้สอย ก็เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง

สรุปจากที่ได้ทราบถึงความคิดเห็นของอาจารย์ในแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ในการนำความรู้ด้านหลักการศิลปะไปใช้เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้และปฏิบัติงานในหลักสูตรสาขากรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยส่วนรวมแล้วจะเห็นว่ามีความต้องการนำความรู้ด้านนี้ไปใช้กันมาก ดังนั้นความรู้เรื่องส่วนประกอบทางด้านการเห็นและหลักการศิลปะมีความจำเป็นและสำคัญในการนำไปใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการเรียนการสอนของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ในหลักสูตรสาขากรรมศาสตร์แทบทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับสภาพการใช้ความรู้ ด้านหลักการศิลปะในการเรียนรู้ และปฏิบัติงานกับวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องในหลักสูตรสาขาเกษตรศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกายนั้นพบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาเหล่านั้น มีความเห็นถึงความสำคัญ ของความรู้ในส่วนประกอบทางการเห็น และหลักการศิลปะ อยู่ในระดับที่มากเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทุกฝ่าย ที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวข้องต่อการให้วิชาความรู้พื้นฐานด้านศิลปะ จะต้องคำนึงถึง ซึ่งสามารถแบ่งส่วนของความรับผิดชอบที่สำคัญ ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

1. อาจารย์ผู้สอนศิลปะ ครูผู้สอนวิชาศิลปะ ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับส่วนประกอบด้านการเห็นและหลักการศิลปะ ที่ใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ของแผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ควรจะได้ทบทวนบทบาท และวางแผนการสอน โดยเน้นหนักความรู้ ซึ่งเป็นที่ต้องการ ตัวอย่างเช่น การสื่อความหมายด้านจิตวิทยา ของ ส่วนประกอบต่าง ๆ ด้านการเห็นและหลักการศิลปะ ซึ่งจะเห็นได้จากการวิจัย พบว่า มีความสำคัญมาเป็นอันดับแรก ในเกือบทุกข้อคือมีความต้องการอยู่ในระดับที่มากที่สุดนั้น ฉะนั้นอาจารย์ผู้สอนศิลปะจึงควรตระหนัก ถึงความสำคัญของตนเองในอันที่จะสร้างความเข้าใจให้เกิดแก่ผู้เรียน ครูควรต้องหาหนทางไม่ว่า จะเป็นวิธีการสอน ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งการแสวงหาสื่อ เพื่อที่จะสร้างความรู้ และความเข้าใจที่ลึกซึ้งให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักสูตรวิชาศิลปะ เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึง เนื้อหาสาระเกี่ยวกับ หลักการศิลปะว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นสอดคล้องกับการนำไปใช้ในงานผ้าและเครื่องแต่งกายมากน้อยเพียงใด จากเนื้อหาของวิชาหลักศิลป์ที่ใช้ในการเรียนการสอนอยู่เดิมนั้น จะเห็นว่า เนื้อหาบางส่วน เช่น ความรู้ของการสื่อความหมายในเชิงจิตวิทยา นั้นแทบจะไม่มี ประสิทธิภาพและความรู้ในด้านนี้ระบอบอยู่ในหลักสูตรวิชาหลักศิลป์เลย ฉะนั้น ควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมเนื้อหาบางด้านที่หายหรือมีปริมาณการใช้ในหลักสูตรที่น้อยเกินไปให้ครบถ้วน ตามความจำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของการเรียนการสอนในวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้อง ส่วนที่มีการนำไปใช้น้อยที่สุด ก็อาจจะพิจารณาลดบทบาท และให้ความสำคัญน้อยลงตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ ก็เท่ากับเป็นโอกาสให้ได้สำรวจเนื้อหาวิชา

ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันว่า มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสาขาวิชาชีพด้านนี้มากนักน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนและทันต่อความต้องการของสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรได้มีการวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ ในส่วนของนักศึกษาบ้าง เพื่อจะได้เห็นผลการวิจัยมาเปรียบเทียบหาสภาพความต้องการใช้หลักสูตรศิลปะ ว่ามีความเป็นจริงสอดคล้องกันหรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกษร อิตะจारी. ศิลปะขั้นนำ. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา. เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2525.
- ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลปะสำหรับครูมัธยม. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2526.
- ชลูด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531.
- ชวลิต คานแก้ว และสุภาวดี เหมะทานนท์. วิธีสอนศิลปศึกษา ภาคทฤษฎีและปฏิบัติตาม หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521. กรุงเทพฯ : โอเคียนส์ไตร์, 2525.
- ทศนา แหม่มณี. "การประเมินผลหลักสูตร," วิทยสาร, 27(3) : 14 - 18 ; กันยายน 2519.
- เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา, วิทยาลัย. เอกสารหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ประเภทวิชาคหกรรม. 2524. อัดสำเนา.
- _____. เอกสารหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2527. 2527. อัดสำเนา.
- _____. ประมวลการสอนวิชา คม. 4102 หลักศิลป์. คณะคหกรรมศาสตร์, 2528.
- เทคโนโลยีราชมณฑล, สถาบัน. พิธีพระราชทานปริญญาบัตร. 2530.
- ธรรมบุญ ฤทธิมณี. "ทิศทางการจัดการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีราชมณฑล," สถาบันเทคโนโลยีราชมณฑล. ฉบับพิเศษ พิธีพระราชทานปริญญาบัตร 8(1) : 4 - 11; กรกฎาคม 2533.
- _____. "แถลงการของอธิการบดี," ใน นิทรรศการราชมณฑล'32. กรุงเทพฯ : เทียนวัฒนา, 2532.
- น. ณ ปากน้ำ. (นามแฝง). หลักองค์ประกอบศิลปะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2526.
- นิพนธ์ ทวีกาญจน์. การศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์หลักสูตรวิทยาลัยครู ปีการศึกษา 2530. ปริญญาโท ศึกษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

- นิยม บุณย์. หลักสูตรและการสอนคหกรรมศาสตร์. มหาสารคาม : คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2528.
- ประดิษฐ์ ฮวบเจริญ และคนอื่น ๆ. คหกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2528.
- ประเสริฐ ศิลรตนา. ความเข้าใจในศิลปะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,
2525.
- ประหยัด สายวิเชียร. ความรู้เรื่องคหกรรมศาสตร์. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เชียงใหม่, 2530. อัดสำเนา.
- พาศนา ตัณฑลักษณ์. หลักศิลป์และการออกแบบ. กรุงเทพฯ : เทพพิทักษ์, 2522.
อัดสำเนา.
- ไพโรจน์ รุจิระวิจิกษ์. การศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข. ปรมิเทศคหกรรมศาสตร์. (แนะนำคหกรรมศาสตร์) ฉบับแก้ไข
ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2527.
- พีระพงษ์ กุฬพิศาล. "มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะ," ตำรา - เอกสารวิชาการ
ฉบับที่ 19. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู, 2531.
- "พระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (ฉบับพิเศษ)," ราชกิจจานุเบกษา.
เล่มที่ 106 ตอนที่ 132. หน้า 9 - 10. 18 สิงหาคม 2532.
- _____. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 92. ตอนที่ 48. หน้า 1 - 14. 17 กุมภาพันธ์
2518.
- เพ็ญจิตร มณฑุพร. ผ้าและเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา สารพัดช่าง,
ม.ป.ป.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์,
2525.

- วัชรินทร์ รัตติยาศัย. ทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2530. อัดสำเนา.
- วีณา มิ่งขวัญ. ปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาเอกศิลปะศึกษาในโครงการจัดการศึกษา
สำหรับบุคลากรประจำการ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.
- วุฒิ วัฒนเสน. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูศิลปะศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศึกษาใน
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2530. อัดสำเนา.
- วิรัตน์ พิษณุโพธิ์. ความเข้าใจศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
 2528.
- _____. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- วินัย ไสมีดี. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา ศ.104 หลักการออกแบบ. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. การออกแบบ. กรุงเทพฯ : วัฒนาสาร, 2526.
- _____. ทัศนศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2532.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. ศิลป์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บูรพาศิลป์, 2515.
- วิสา อัสเวศน์. การศึกษาสภาพการณ์สอนวิชาสุนทรียศาสตร์ วิชาเอกศิลปะศึกษาใน
วิทยาลัยครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- วิบูลย์ จันทรแถม. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปะศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2531. อัดสำเนา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2528.

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ. "วิชาการเขียนแบบและออกแบบ," คู่มือครูประโยค
มัธยมศึกษาตอนปลาย, ม.ป.ท., 2508.

สมเกียรติ ชอบผล. "การขยายการศึกษาเพื่อปวงชนเป็น 9 ปี การะกิจที่ท้าทายนักการเมือง
ไทย," วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, หน้า 30, 2533.

สมบูรณ์ ชิตพงศ์. "รูปแบบการวิจัยเพื่อประเมินผลหลักสูตร," การวัดผลการศึกษา,
1 : 28 - 42 ; พฤษภาคม - สิงหาคม 2522.

สมศักดิ์ อธิรัตนสุนทร. "แนวคิดในการจัดการต้องศึกษาในระบบโรงเรียนในแต่ละหลักสูตร,"
ในเอกสารการสัมมนาวิชาการ, กรุงเทพฯ : ณ โรงแรมบางกอกพาเลซ, 22 - 24
มกราคม 2531.

สมศรี สุกุมลนันทน์. การศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศด้านคหกรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ :
กระทรวงศึกษาธิการ, 25 - 29 ธันวาคม 2513.

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป,
เล่ม 1, 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2527.

_____. เอกสารการสอนรายสัวิชาการศึกษาทั่วไป, กรุงเทพฯ : สาขาวิชาศิลปศาสตร์, 2530.

_____. การสอนคหกรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
ไพศาลการพิมพ์, 2534.

สุมิตร คุณากร. หลักสูตรและการสอน, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2533.

เสาวลักษณ์ ยุติศรี. การตัดเย็บเครื่องใช้ในบ้าน, กรุงเทพฯ : ยูไนเตคส์บุ๊กส์, ม.ป.ป.

แสงนาง คีระชา. รวมบทความประกอบการเรียนวิชาศิลปะ, พิษณุโลก : ภาควิชาศิลปะและ
วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก ม.ป.ป.

สังเขต นาโคไพจิตร. หลักการออกแบบ, กรุงเทพฯ : ปรีดาการพิมพ์, 2530.

ทวน พันธุ์พันธ์. ความทรงจำในศิลปะ, กรุงเทพฯ : ศรุสภา, 2508.

อัจฉรา วรณสถิตย์. การออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสตรี, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
สามเจริญพานิช, 2527.

- อัจฉราพร ไชยะสุต. ความรู้เรื่องผ้า. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2525.
- _____. การออกแบบลายผ้าและเทคนิคการพิมพ์. กรุงเทพฯ : สหประชาพาณิชย์,
2524.
- อาภาพรณ ชิวปรีชา. คุณลักษณะของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2534. อัสสาเนา.
- อารี สุทธิพันธ์. การออกแบบ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- _____. ศิลป์นิยม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กระต่ายสา, 2528.
- _____. ศิลปะและประสบการณ์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- Appel, Robert Leonard. "An Evaluation of the Secondary Teacher Education Program at North Park College Based Upon a Follow - Up Study and the Academic Record of the Secondary Teacher Graduates," Dissertation Abstracts. Vol. 38. No. 2. p.370-A. July, 1967.
- Cronbach, Lee J. Essential of Psychological Testing. 3rd. ed., New York : Harper Row, 1970.
- Edge, Inez A. "A Follow - Up Study of the Elementary Education Graduates of Auburn University, From 1962 - 1967," Dissertation Abstracts. Vol. 20. No.7 p. 1481 - A. Febuary, 1969.
- Edmund, Burke Feldman. Art as Image and Idea. New Jersey : The University of Georgia, Prentice - Hall, in Englewood Cliffs, 1969.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill Book Company, 1973.
- Leimkuhler, Bill Dean. "A Follow-up Study and Evaluation of Teacher Competencies of a Group of a Teacher Preparation Institution," Dissertation Abstracts. Vol 25, No. 5 p. 3510-A; December, 1967.
- Morah, Anthony Obiozo. "An Examination of the Status of Art in Secondary Education in the Anambra State of Nigeria 1977 - 78," Dissertation Abstracts International. 38 : 596-A ; October, 1975.

Wright, Joyce Ellen. "Arts Education in Secondary School Classrooms : Factors Related to What Students Learn," Dissertation Abstracts International. 46 : 2167-A ; February, 1986.

Wehster's Third New. International Dictionary. G & Merrian Co., U.S.A. 1966.

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း

ที่ ทม.1007/2984

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

9 ธันวาคม 2535

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายไพฑูรย์ จันทรหอม เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การใช้หลักการด้านศิลปะในหลักสูตรสาขาคุณกรรมศาสตร์แผนกผ้าและ
เครื่องแต่งกาย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

อาจารย์มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์ ประธาน

อาจารย์สุนันท์ ศลโกสม กรรมการ

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตขอความอนุเคราะห์คือ ขอให้อาจารย์ในแผนกคุณกรรมศาสตร์ตอบแบบสอบถาม
ในระหว่างเดือนธันวาคม 2535 เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้
และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

สมพร บัวทอง

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงไปในช่อง ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ 18 - 35 ปี

☐ 36 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา

☐ ปริญญาตรี วิชาเอก.....

☐ สูงกว่าปริญญาตรี วิชาเอก.....

☐ วุฒิการศึกษอื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. วิทยาเขตที่ท่านสังกัดในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

☐ วิทยาเขตพระนครใต้

☐ วิทยาเขตโขขีเวช

☐ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความรู้ทางด้านหลักการศิลปะในการเรียนรู้และปฏิบัติงานกับวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องในหลักสูตรสาขา คหกรรมศาสตร์ แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในหัวข้อต่อไปนี้

1. ส่วนประกอบทางด้านการเห็น (Visual Elements) ได้แก่

- 1.1 เส้น (Line)
- 1.2 รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form)
- 1.3 ลักษณะพื้นผิว (Texture)
- 1.4 สี (Color)

2. หลักการศิลปะ (Principles of Art) ได้แก่

- 2.1 ความสมดุล (Balance)
- 2.2 จังหวะ (Rhythm)
- 2.3 ขนาดและสัดส่วน (Size and Proportion)
- 2.4 จุดเด่นหรือการเน้น (Dominance or Emphasis)
- 2.5 การตัดกัน (Contrast)
- 2.6 ความกลมกลืน (Harmony)

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่างทางขวามือ และเติมข้อความลงในช่องว่างตามสภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาข้อความแต่ละข้อความว่า สาขาวิชาที่ท่านสอนต้องนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนมากน้อยเพียงใด โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอนน้อยที่สุด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางด้านการเห็นในส่วนของเส้นไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ลักษณะของเส้น ได้แก่ เส้นตั้ง เส้นนอน เส้นทแยงมุมหรือเส้นเฉียง เส้นโค้ง เส้นซิกแซกหรือเส้นหยัก ฯลฯ เพื่อใช้เป็นพื้นฐาน ในการสร้างรูปแบบ 1.1 ลวดลายเลียนแบบธรรมชาติ 1.2 ลวดลายเรขาคณิต 1.3 ลวดลายนามธรรม (อิสระ)					
2	ลักษณะของเส้นที่แสดงความหนา ความลึก เพื่อ ประกอบโครงสร้างของรูปแบบต่าง ๆ					
3	การใช้เส้นเพื่อสร้างภาพลวงตา เช่น ทำให้รูปทรง เล็กลง					
4	การใช้เส้นเพื่อสื่อความหมายด้านจิตวิทยา เช่น เส้นโค้งให้ความรู้สึกอ่อนโยน					
5	การใช้เส้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ถ่ายทอด รูปแบบต่าง ๆ					
6	การใช้เส้นเพื่อสื่อแสดงถึง ทิศทาง ความรู้สึก เคลื่อนไหว และน้ำหนัก					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับเส้นที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติม
 นอกเหนือจากที่ระบุไว้ ในเนื้อหาวิชาของท่านได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางด้านการเห็นในส่วนของรูปร่างรูปทรง
ไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การใช้รูปร่าง รูปทรงเรขาคณิตพื้นฐาน เช่น รูปกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมเพื่อสื่อหรือสร้างสรรค์ ความงามในรูปแบบต่าง ๆ					
2	การใช้รูปร่าง รูปทรงเรขาคณิตพื้นฐาน เช่น รูปกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมเพื่อสื่อความหมายในเชิง ความรู้สึก เช่น ความอ่อนหวาน ความรวดเร็ว ความสงบ					
3	การใช้รูปร่าง รูปทรงเรขาคณิตในลักษณะที่นำรูปแบบ ในธรรมชาติมาประดิษฐ์สักรัด ตัด ทอน เพื่อสื่อ หรือ สร้างสรรค์ความงามในรูปแบบต่าง ๆ					
4	การใช้รูปร่างรูปทรงเรขาคณิตในลักษณะที่นำรูปแบบ ธรรมชาติมาประดิษฐ์ สักรัด ตัด ทอน เพื่อสื่อ ความหมายในเชิงความรู้สึก					
5	การใช้รูปร่าง รูปทรงธรรมชาติ (ชีวิตรูป) เช่น คน สัตว์ พืช และวัตถุเพื่อสื่อหรือสร้างสรรค์ ความงามในรูปแบบต่าง ๆ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6	การใช้รูปร่าง รูปทรงธรรมชาติ (ชีวิรูป) เช่น คน สัตว์ พืช และวัตถุ เพื่อสื่อความหมายในเชิงความรู้สึก					
7	การใช้รูปร่าง รูปทรงนามธรรมหรือรูปร่าง รูปทรงอิสระ เพื่อสื่อถึงความรู้สึกและความงามในรูปแบบต่าง ๆ					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปร่างและรูปทรงที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ระบุไว้ ในเนื้อหาวิชาของท่านได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางด้านการเห็นในส่วนของคุณลักษณะพื้นผิว
ไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ลักษณะพื้นผิวในเชิงการรับรู้ทางการสัมผัส เช่น ความหนา บาง สาก นุ่ม หรือกระด้าง ที่มีผลต่อการรับรู้ 1.1 ในด้านความสวยงามเหมาะสมของรูปแบบศิลปะ 1.2 ในด้านความรู้สึกอารมณ์ เช่น อ่อนโยน แข็งแกร่ง สง่า ลึกลับ					
2	ลักษณะพื้นผิวในเชิงการรับรู้ทางสายตาซึ่งเกิดจากรูปแบบของแสง เงา และสี เช่น ผิวมันวาว ผิวด้าน ผิวขรุขระหรือราบเรียบ ที่มีผลต่อการรับรู้ 2.1 ในด้านความสวยงามเหมาะสมของรูปแบบศิลปะ 2.2 ในด้านความรู้สึกอารมณ์ 2.3 ในด้านการถ่ายทอดมิติ ใกล้ไกล ลึกตื้น 2.4 ในด้านการลงตาให้ดู เล็ก ใหญ่ แคบ กว้าง ฯลฯ					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะพื้นผิวที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมนอก
 เนื่องจากที่ระบุไว้ ในเนื้อหาวิชาของท่าน ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องส่วนประกอบทางด้านการเห็นในส่วนของสีไปใช้
ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	คุณสมบัติสีและวิธีการใช้สีประเภทต่าง ๆ					
	1.1 ประเภทสีน้ำ สีโปสเตอร์					
	1.2 ประเภทสีหมึก					
	1.3 ประเภทสีน้ำมัน					
	1.4 ประเภทสีอะคริลิก					
	1.5 ประเภทสีหมึกพิมพ์					
	1.6 ประเภทสีย้อม					
2	การใช้ทฤษฎีสีในการออกแบบ เช่น ความรู้เกี่ยวกับ น้ำหนักอ่อนแก่ของสี สีตรงข้าม สีใกล้เคียง					
3	การใช้สีถ่ายทอดมิติ เช่น ความลึกตื้น ใกล้ไกล ..					
4	การใช้สีสร้างภาพลวงตาด้านความหนา บาง แฉบ กว้าง สูง ต่ำ					
5	การใช้สีเพื่อสื่อความหมายด้านจิตวิทยา เพื่อให้เกิด ความรู้สึก อารมณ์					
6	การใช้สีในการตกแต่งสร้างความงามบนพื้นผิว					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมนอกเหนือจาก
 ที่ระบุไว้ ในเนื้อหาวิชาของท่าน ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของคุณสมบัติไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดวางน้ำหนัก แบบ 2 ซีก ซ้าย ขวาเท่า ๆ กัน เพื่อสร้างความรู้สึก สมดุล มั่นคง ไม่เอียงเอียง หรือความสงบนิ่ง					
2	การจัดความสมดุลโดยที่ 2 ซีก ซ้าย ขวา มีน้ำหนัก ต่างกันแต่แก้การเสียศูนย์โดยการจัดทิศทางระยะใกล้ไกลของรูปแบบจากศูนย์กลางของระยะภาพ					
3	การจัดความสมดุลโดยที่ 2 ซีก ซ้าย ขวา ไม่เท่าเทียมกัน แต่แก้การเสียศูนย์โดยจัด ให้ส่วนที่เบากว่า หรือ ด้อยกว่า มีสี รูปร่าง รูปทรง หรือพื้นผิว ที่แปลกน่าสนใจกว่า					
4	การจัดความสมดุลแบบที่ 2 ซีก ซ้าย ขวา มีน้ำหนัก ไม่เท่ากัน แต่แก้การเสียศูนย์โดยใช้สี เส้น รูปร่างรูปทรง หรือพื้นผิวที่ตัดกัน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5	ความสมดุลมีผลต่อการรับรู้ทางสายตา เช่น สร้างความไม่ขัดตาและมีส่วนทำให้รูปแบบดู สบายตา					
6	ความสมดุลมีผลต่ออารมณ์ เช่น สร้างความรู้สึก ตื้นตัน เร้าใจ ความสงบเงียบหรือการ เคลื่อนไหว วุ่นวายโกลาหล					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับความสมดุลที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมนอก
 เหนือจากที่ระบุไว้ ในเนื้อหาวิชาของท่าน ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของจังหวะไปใช้ในการเรียน
การสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดผลงานให้ส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น สี เส้น หรือทิศทาง รูปร่าง รูปทรงและพื้นผิว ต่อเนื่องเข้าตัวในรูปแบบของลวดลาย (Pattern)					
2	การจัดให้เกิดจังหวะที่ตื่นเต้น เร้าใจโดยการจัดส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น สี เส้น หรือทิศทาง รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิวให้มีบางส่วนแปลกแตกต่างกันออกไป					
3	การสร้างจังหวะในผลงานเพื่อดึงดูดสายตาให้ติดตามต่อเนื่อง (การนำสายตา)					
4	การสร้างจังหวะในผลงานเพื่อก่อให้เกิดผลด้านอารมณ์ เช่น อ่อนโยน ตื่นเต้น เร้าใจ หรือสงบราบรื่น ..					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวะ ที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติม
นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเนื้อหาวิชาของท่านได้แก่

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของคุณภาพและสัดส่วนไปใช้
ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ความรู้เกี่ยวกับระบบของคุณภาพและสัดส่วนที่ได้มาตรฐาน เช่น ระบบของสัดส่วนแบบกรีก (Golden Section)					
2	การสร้างภาพลวงตาด้วยการใช้สี เส้น รูปร่างและรูปทรง เช่น ทำให้คนรูปร่างแคระสูงขึ้น.....					
3	การสร้างภาพลวงตาด้วยการใช้พื้นผิวเป็นตัวกำหนดขนาดและสัดส่วน เช่น ทำให้ดูเล็กลง ใหญ่ขึ้น กว้างขึ้น หรือแคบลง					
4	แนวคิดในการบิดเบือนขนาดและสัดส่วนของรูปแบบผลงานในลักษณะ เพิ่ม ลด สกิด ตัดทอน ให้เกิดหรือต่างจากความเป็นจริง เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์รูปแบบที่แปลกใหม่สะกดตา					
5	แนวคิดในการบิดเบือนขนาดและสัดส่วนของรูปแบบผลงานในลักษณะ เพิ่ม ลด สกิด ตัดทอน ให้เกินหรือต่างจากความเป็นจริง เพื่อให้เกิดผลด้านการรับรู้ทางอารมณ์					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับขนาดและสัดส่วน ที่ควรปรับปรุงหรือ
เพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเนื้อหาวิชาของท่านได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของคุณจุดเด่นหรือการเน้นไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การเน้นจุดเด่นของผลงานโดยการจัดหรือวางแผนการใช้					
	1.1 ขนาดของรูปแบบลวดลายเป็นตัวเน้นจุดเด่น					
	1.2 ความเข้มของสี เป็นตัวเน้นจุดเด่น					
	1.3 การกำหนดทิศทางหรือบริเวณว่างซึ่งเน้นให้เกิดจุดเด่น					
	1.4 การเน้นจุดเด่นโดยใช้รูปแบบต่าง ๆ					
	1.5 การเน้นจุดเด่นโดยใช้ลักษณะพื้นผิว					
	1.6 การเน้นจุดเด่นโดยใช้แสงเงา					
	1.7 การเน้นจุดเด่นโดยใช้บริเวณว่าง					
2	ความสำคัญของจุดด้อยที่ช่วยเสริมหรือเน้นจุดเด่น					

ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับ จุดเด่นหรือการเน้นที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ระบุไว้ ในเนื้อหาวิชาของท่านได้แก่

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของการตัดกันไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การตัดกันหรือสร้างความแตกต่างกันด้วย สี เส้น รูปร่าง และรูปทรง พื้นผิวหรือแสงเงา					
2	การจัดวางรูปแบบให้เกิดความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อสร้างความสะกดตา น่าสนใจ					
3	การจัดวางรูปแบบให้เกิดความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อสร้างความรู้สึก ด้านอารมณ์เช่น ความตื่นเต้น ความรุนแรง					
4	การสร้างความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อทำให้เกิดความหนา บาง โกล้โกล ลึกตื้น					
5	การสร้างความแตกต่างหรือตัดกันเพื่อลวงตา เช่น ทำให้รูปทรงเล็กลง					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับการตัดกันที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมนอก

เหนือจากที่ระบุไว้ในเนื้อหาวิชาของท่าน ได้แก่

.....

.....

.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ เรื่องหลักการศิลปะในส่วนของความกลมกลืนไปใช้ในการเรียนการสอน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การสร้างความกลมกลืนด้วยส่วนประกอบของ สี เส้น รูปร่าง รูปทรงและ พื้นผิว					
2	เน้นความสำคัญของความกลมกลืนในการออกแบบ เพื่อสร้างความเหมาะสม สมบูรณ์ลงตัวของผลงาน					
3	เน้นความสำคัญของความกลมกลืนสอดคล้องในการ ออกแบบเพื่อสร้างความรู้สึกราวกับ เช่น ความอ่อนโยน ราบรื่น					
4	การวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้ สัมพันธ์กับประ โยชน์ใช้สอย					
5	การวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบ ให้สัมพันธ์สอดคล้องกับวัสดุที่ใช้					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเนื้อหาเกี่ยวกับความกลมกลืน ที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ระบุไว้ ในเนื้อหาวิชาของท่านได้แก่

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายไพฑูรย์ ชื่อสกุล จันทร์หอม

เกิด วันที่ 8 เดือน กันยายน พุทธศักราช 2500

สถานที่เกิด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 86 หมู่ 2 ตำบลจี่วราย อำเภอ นครชัยศรี
จังหวัดนครปฐม

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 5

สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต
พระนครใต้

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2519 ปวช. จากโรงเรียนเพาะช่าง

พ.ศ. 2522 ปวส. (จิตรกรรมสากล) จากวิทยาลัยเพาะช่าง

พ.ศ. 2526 ศษ.บ. (ศิลปกรรม) จาก วิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง

พ.ศ. 2536 กศ.ม. (ศิลปศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

สภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะในหลักสูตรสาขาทัศนศิลป์
แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ไพฑูรย์ จันทรหอม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา
เมษายน 2536

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ โดยผ่านการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาที่สัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะ ถึงความสำคัญและความต้องการนำเอาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับส่วนประกอบด้านการเห็น ได้แก่ เส้น รูปร่างรูปทรง ลักษณะพื้นผิว สี และหลักการศิลปะ ได้แก่ ความสมดุล จังหวะ ขนาดและสัดส่วน จุดเด่นหรือการเน้น การตัดกัน และความกลมกลืนไปใช้ในการเรียนการสอน

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ อาจารย์แผนกผ้าและเครื่องแต่งกายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาขาออกแบบศาสตรบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตโชติเวช และวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า และแบบสอบถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงมากกว่า ชาย ส่วนใหญ่มีอายุ 18 - 35 ปี วุฒิมัธยมศึกษาส่วนมากจบระดับปริญญาตรี สังกัดวิทยาเขตละ 10 คนเท่ากัน โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้ความรู้ด้านหลักการศิลปะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ และปฏิบัติงานกับวิชาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้อง ซึ่งโดยรวมต้องการนำไปใช้ในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ส่วนความรู้ที่มีลำดับความต้องการนำไปใช้แตกต่างกันตั้งแต่ระดับน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด คือ ความรู้เกี่ยวกับสี และความรู้ที่ต้องการนำไปใช้ในระดับปานกลางถึงมาก ได้แก่ รูปร่างรูปทรง ขนาดสัดส่วน และจุดเด่นหรือการเน้น นอกจากนี้ยังมีความต้องการใช้อยู่ในระดับมากทั้งสิ้น

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาปรับปรุงแก้ไขด้านเนื้อหาวิชาความรู้เกี่ยวกับหลักการศิลปะให้มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการเรียนการสอนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

A STUDY OF CONDITIONS IN APPLYING PRINCIPLES OF ART UPON
THE KNOWLEDGE IN TEXTILE AND FASHION OF HOME ECONOMICS
FIELD AT THE ADVANCED VOCATIONAL LEVEL OF RAJAMONGALA
INSTITUTE OF TECHNOLOGY IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

PAITON JANTRHOM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Art
at Srinakharinwirot University

April 1993

The purpose of this research was to study conditions in applying principles of art upon the knowledge in Textile and Fashion by searching through opinions of Home Economic teachers of this field about the necessity and needs in applying knowledge of visual elements : line; shape and form ; Texture ; Color ; and knowledge in principles of art : balance; rhythm; size and proportion ; dominance or emphasis ; contrast ; and harmony upon their teaching

The sampling group were 30 teachers or lecturers in Textile and Fashion, 10 from each campus : Pranakorn - Tai Campus, Chotiweej Campus and Bangkok Technique campus ; of Rajamagale Institute of Technology, Bangkok. The research instruments used in this study were rating Scaled questionnaires and open - ended questionnaires. Means and Standard Deviation were used to analyze the data.

It was found that almost all of the lecturers who answered the questionnaires were female, aged 18 - 25, with beachelor degree. The needs in applying knowledge of the priciples of art and visual elements in their teaching were mostly high. The knowledge that ranked from low to high in needs was knowledge about color ; and for ones that needed from the moderate up to high level were knowledge about shape and from, size and proportion, and dominace or emphasis. The rest of knowledge were highly in needs.

From this study, several suggestions had been made upon the improvement of subject matters in principles of art more appropriate to the teaching and learning adequacy.